

สถาบันราชานุกูลมีความยินดีเผยแพร่ข้อมูล องค์ความรู้ นี้แก่ผู้สนใจ
การนำข้อมูลจากเว็บไซต์นี้ไปใช้เพื่อการศึกษา วิจัย
หรือเผยแพร่ต่อเพียงบางส่วน หรือทั้งหมด
กรุณาอ้างอิง “ชื่อเจ้าของผลงาน” เป็นแหล่งที่มาของข้อมูล

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคลากรสาธารณสุข

The Study how to use The Hand Books of Daily Living Skills training
for Public Health Staffs

โดย

นางพัชรี เณยกุล

พยาบาลวิชาชีพ 7

นางมนลดา เลาห์โรจน์

พยาบาลวิชาชีพ 7

นางวันทนี ผลสมบูรณ์

พยาบาลวิชาชีพ 7

กลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูล

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

พ.ศ. 2545

รายงานการวิจัย
เรื่อง

การศึกษาการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคลากรสาธารณสุข
The Study how to use The Hand Books of Daily Living Skills training
for Public Health Staffs

โดย

นางพัชรี เฉลยกุล	พยาบาลวิชาชีพ 7
นางมนลดา เตาทโรจน์	พยาบาลวิชาชีพ 7
นางวันทนี ผลสมบูรณ์	พยาบาลวิชาชีพ 7

กลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูล
กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

พ.ศ. 2545

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคลากรสาธารณสุขเกี่ยวกับความเหมาะสม รูปแบบ ความเข้าใจในการนำคู่มือไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคู่มือเรื่องอื่นๆ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย บุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลราชานุบาลจำนวน 87 คน สังกัดหน่วยงานอื่นทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด จำนวน 40 คน รวม 127 คน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ SPSS

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรสาธารณสุขทุกคนที่ใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน จะได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน และหนังสือคู่มือที่ใช้กันมากคือทักษะการช่วยเหลือตนเอง เรื่องการใส่และถอดเสื้อผ้าศีรษะ โดยจะนำมาใช้ทุกสัปดาห์ ส่วนหนังสือคู่มือทักษะพื้นฐานงานบ้าน เรื่องการเช็ดโต๊ะเก้าอี้ จะนำมาใช้นานๆครั้ง หนังสือคู่มือทั้งสองเล่มนี้จะใช้กับเด็กอายุ 7 - 12 ปี มีเนื้อหาทางวิชาการน่าสนใจ เข้าใจง่าย โดยฝึกจากสิ่งที่ย่อยไปยากมีคำอธิบายวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน การใช้หนังสือคู่มือนี้สามารถทำให้เด็กพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น มีการประเมินความสามารถของเด็กก่อนและหลังการสอนทุกครั้ง เวลาที่ใช้สอนเด็กประมาณ 20 นาที เพราะเด็กจะไม่มีสมาธิควรเปลี่ยนกิจกรรมอื่น ๆ ให้ผู้ที่ให้การฝึกทักษะเด็กควรได้รับความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ในการสอนเด็กอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และการใช้หนังสือคู่มือทั้งสองเรื่องจะมีปัญหาตรงกัน เกี่ยวกับเด็กที่มารับบริการ เนื่องจากเด็กไม่อยู่นิ่งและไม่มีสมาธิในการฝึก

ABSTRACT

This research has purpose that to study how to use the hand books of daily living skills training for public health staffs especially in the part of appropriation pattern and understanding in practice in order to develop other handbooks. Population in this research were 87 public health staffs in Rajanukul hospital and 40 public health staffs in different divisions in Bangkok including other provinces. This surveying research was used questionnaires and was analyzed by SPSS program.

The result was found that every public health staffs who use the handbooks of daily living skills training would be trained about how to use that handbooks especially the handbook of self-help skill training was the most using and in the topic of dressing training was used every weeks, meanwhile, the handbook of domestic skill training especially in the topic of cleaning tables and chairs was used seldom. Both handbooks were used with the children at the age of 7-12 years or up. The content of the handbooks were interesting and easy to understand, the training were step by step. There were clear explanation in practice. The using these handbooks would be improved the children. The users had to evaluate the children before and after training every times, each period should be about 20 minutes and had to change to another activities because of their attention span. The trainers should be known about varies techniques in training. Both handbooks had the same problem about the attention span of the children, in the cases could not stand still.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณา และความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม จาก พยาบาลวิชาชีพ พยาบาลเทคนิคและเจ้าหน้าที่พยาบาลผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลราชานุกูล และสังกัดหน่วยงานอื่น นอกโรงพยาบาลราชานุกูลทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัดรวมทั้งศูนย์ สาธารณสุขต่างๆในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์โสภณพรรณ ชยสมบัติ อาจารย์ประจำ ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ไพฑูรย์ โพธิ์สาร สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และ คุณสมจิตต์ ฤทธิ์รักษา หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูล ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะการทำเครื่องมือวิจัย ขอขอบพระคุณ อาจารย์กุลยา ก่อสุวรรณ อาจารย์ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ช่วยให้คำแนะนำ เกี่ยวกับเครื่องมือ ในการทำวิจัย คุณวรรณิ์ ถิศาคำและคุณกิงสร เกาะประเสริฐ ที่ช่วยเหลือและ สนับสนุนงานวิจัยนี้ตลอดมา คุณศรีวันเพ็ญ ชินวงศ์ และคุณชัช ยุงตันเทียะ ได้ช่วยให้งานวิจัย สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

หวังว่างานวิจัยเรื่องนี้จะประโยชน์ต่อบุคลากรสาธารณสุข ที่เกี่ยวข้องนำไป ใช้สอนเด็กอย่างมีคุณภาพ เพื่อช่วยให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้รับการพัฒนา ศักยภาพและสามารถกลับไปดำเนินชีวิตอยู่กับครอบครัวได้อย่างมีความสุขเป็นการเพิ่มคุณภาพ ชีวิตที่ดีตลอดไป

นางพัชรี เฉลยกุลและคณะ

พฤษภาคม 2545

สารบัญ

บทคัดย่อ	ข
Abstract	ก
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
คำนิยามศัพท์	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการจากการวิจัย	5
บทที่ 2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	7
ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา	7
ประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อ	12
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุดการสอน	16
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอน การจัดสภาพห้องเรียนและของเล่น	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
บทที่ 3. วิธีดำเนินการวิจัย	30
การสำรวจสภาพข้อมูล	30
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	31
การเก็บรวบรวมข้อมูล	31
การวิเคราะห์ข้อมูล	32

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	33
ผลการใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน	36
ผลความเหมาะสมและรูปแบบคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน	41
ผลความเข้าใจและการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน ไปใช้ในการปฏิบัติงาน	44
ผลความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน ไปใช้ในการปฏิบัติงาน	46
บทที่ 5. สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	49
สรุปผลการวิจัย	50
อภิปรายผลการวิจัย	52
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	56
บรรณานุกรม	57
ภาคผนวก	60
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	61

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	33
2. แสดงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ สถานที่ทำงานและงานที่รับผิดชอบ	34
3. แสดงการได้รับคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุภม	34
4. แสดงความต้องการเข้ารับการอบรมการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน	35
5. แสดงลักษณะการใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน	35
6. แสดงการใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันเรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง	36
7. แสดงการใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันเรื่องทักษะพื้นฐานงานบ้าน	38
8. แสดงการใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	39
9. แสดงการใช้หนังสือคู่มืออื่นๆ เพื่อฝึกทักษะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	40
10. แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิต ประจำวัน	41
11. แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิต ประจำวัน ของความเข้าใจและการนำคู่มือไปใช้ในการปฏิบัติงาน	44
12. แสดงจำนวนร้อยละของความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำคู่มือฝึก เด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน	46

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตรมีความเข้าใจกันว่า เด็กที่เกิดมาก็จะมีการเจริญเติบโตมีพัฒนาการไปตามวัย ด้วยตนเองและจะมาเรียนวิชาการในโรงเรียนต่อไป โดยเป็นหน้าที่ของครูในโรงเรียน ต่อมาพบว่า เมื่อถึงวัยเรียนเด็กปกติที่เกิดมามีสมองปกติและมีพัฒนาการเป็นไปตามวัย แต่ยังมีทักษะด้านการช่วยเหลือตนเองต่ำอยู่ เนื่องจากยังไม่มีความพร้อมในการที่จะช่วยเหลือตนเองในเรื่องที่ง่าย ๆ ได้ เช่น การรับประทานอาหาร การขับถ่าย การแต่งกายหรือเมื่อโตขึ้นจะมีทักษะพื้นฐานงานบ้านต่ำด้วย โดยเหตุเหล่านี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะบิดามารดา ขาดการเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนถึงวัยที่ต้องปฏิบัติ การฝึกทักษะทางด้านการช่วยเหลือตนเอง การเคลื่อนไหว การรับรู้และเข้าใจในภาษา การช่วยเหลือตนเองและด้านสังคม ตลอดจนพื้นฐานงานบ้านที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน มีความสำคัญต่อ ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ เพราะการให้การสอนหรือการฝึกอบรมในการเลี้ยงดูที่ถูกต้องแก่เด็ก จะช่วยส่งผลที่ดีต่อการดำรงชีวิต เป็นการเตรียม เด็กให้มีพัฒนาการรู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม (กลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกุล 2536:5) ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา บุคคลปัญญาอ่อนไม่ได้รับการเอาใจใส่ช่วยเหลือเท่าที่ควร จึงทำให้บุคคลเหล่านี้ขาดโอกาสที่จะได้พัฒนาคุณภาพชีวิตตามศักยภาพของตนเอง

บุคคลปัญญาอ่อนมีความจำกัดในการปฏิบัติตนเพื่อดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางสติปัญญาและการปรับตัว ดังนั้นการเตรียมความพร้อมในการฝึกบุคคลปัญญาอ่อนให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันในชุมชนอย่างมีความสุข ตามศักยภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ ในปัจจุบันทัศนคติและการปฏิบัติต่อบุคคลปัญญาอ่อนได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างมาก เช่น ลดการส่งบุคคลปัญญาอ่อนเข้าสถาบันโดยเฉพาะ แต่ให้ครอบครัวและคนในชุมชนเป็นผู้ดูแลฝึกสอนเด็ก (ขวลา เขียรธนู และ กัตตา สุตะบุตร. 2535 :346) เป็นการส่งเสริมให้บุคคลปัญญาอ่อนได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เขามีพัฒนาการและพฤติกรรมปรับตัวที่ดีกว่าบุคคลปัญญาอ่อนที่ใช้ชีวิตอยู่แต่ในสถาบันโดยเฉพาะเท่านั้น (Baroff. 1985 :407)

เด็กปัญญาอ่อนที่มีระดับสติปัญญาค่ำกว่า 35 ลงมา เป็นกลุ่มที่มีระดับสติปัญญาค่ำกว่าเด็กปัญญาอ่อนที่เรียนได้ และเด็กปัญญาอ่อนที่ฝึกได้ ซึ่งเด็กบางคนมีความพิการซ้ำซ้อนร่วมด้วย

ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของเด็ก (ผดุง อารยะวิญญู 2533 : 61) และความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคลปัญญาอ่อนมีน้อยเพราะมีปัญหาในด้านความจำและมีปัญหาในการถ่ายโอนความรู้ (ผดุง อารยะวิญญู. 2533 :37) ดังนั้นการฝึกสอนบุคคลปัญญาอ่อนให้สามารถดำรงชีวิตในชุมชนโดยไม่ต้องเข้ามาอยู่ในสถาบัน จึงควรมีคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันซึ่งมีประสิทธิภาพอ่านเข้าใจง่าย คู่มือการฝึกทักษะการดำรงชีวิตประจำวันบุคคลปัญญาอ่อนที่กลุ่มงานการพยาบาลโรงพยาบาลราชานุกูล จัดทำขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2536 เพื่อเป็นคู่มือใช้ในการฝึกอบรม และส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 6 ปีขึ้นไปได้ช่วยให้บุคลากรสาธารณสุขผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็ก มีความรู้ความเข้าใจ ที่จะร่วมกันฝึกทักษะต่าง ๆ ให้เด็กมีการพัฒนาศักยภาพมากขึ้น จนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในขั้นพื้นฐาน และเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับบุคคลอื่นอย่างเป็นสุข ไม่เป็นการแกล้งสังคม

ในปี 2541 กลุ่มงานการพยาบาลได้ปรับปรุงเนื้อหาความสมบูรณ์ของคู่มือที่จะใช้ในการฝึก ให้เป็นลำดับขั้นตอน ช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น และทำเป็นรูปเล่มโดยแยกไปแต่ละทักษะ ซึ่งบุคลากรสาธารณสุข เกือบทั่วประเทศได้นำไปใช้ในการฝึกทักษะเด็กขณะนี้ มี 2 ทักษะคือ ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเอง และทักษะพื้นฐานงานบ้าน ดังนั้นเพื่อให้ทราบผลการใช้คู่มือ ปัญหา และอุปสรรคในการใช้ อันเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการใช้คู่มือ ในการฝึกทักษะเรื่องอื่นๆต่อไป จึงได้ทำการศึกษาผลของการใช้คู่มือการฝึกทักษะการดำรงชีวิตประจำวันบุคคลปัญญาอ่อน เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง และทักษะพื้นฐานงานบ้านของบุคลากรสาธารณสุข

ด้วยเหตุนี้กลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูล จึงได้จัดทำ คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยแบ่งออกเป็น 2 เรื่อง คือ 1. ทักษะการช่วยเหลือตัวเอง 2. ทักษะพื้นฐานงานบ้าน ซึ่งคู่มือทั้ง 2 เรื่องนี้ ได้เผยแพร่ให้บุคลากรสาธารณสุข ทั้งหน่วยงานภายใน และหน่วยงานภายนอกโรงพยาบาลราชานุกูล ตั้งแต่ พ.ศ. 2541 ถึงปัจจุบัน แต่การจะจัดทำคู่มือฝึกเด็ก ในการดำรงชีวิตประจำวันในเรื่องอื่นๆ ค่อยไปนั้น ควรมีการศึกษาคู่มือฯ เดิมที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อทราบความคิดเห็นของผู้ที่นำคู่มือฯ ไปใช้ เกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบ เนื้อหา องค์ประกอบต่างๆของคู่มือ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่พบในการใช้คู่มือฯ อันเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการใช้คู่มือฯในการฝึกต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาผลของการใช้คู่มือการฝึกทักษะการดำรงชีวิตประจำวันบุคคลปัญญาอ่อนเรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเองและทักษะพื้นฐานงานบ้านของบุคลากรสาธารณสุข เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเข้าใจ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของบุคลากรสาธารณสุข ในการใช้คู่มือทั้งสองเรื่องดังกล่าวข้างต้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเหมาะสมและรูปแบบ ในการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน
2. เพื่อศึกษาความเข้าใจของบุคลากรในการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบุคลากรสาธารณสุขในการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน
4. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคลปัญญาอ่อนในเรื่องต่าง ๆ ต่อไป

ระเบียบวิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

เป็นบุคลากรสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลราชานุกูลและที่มารับการอบรมภาวะปัญญาอ่อนเกี่ยวกับการฝึกทักษะบุคคลปัญญาอ่อน และได้รับคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ถึง พ.ศ. 2543

กลุ่มตัวอย่าง

1. เลือกแบบเจาะจงจากประชากร ซึ่งเป็นบุคลากรสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลราชานุกูล ที่ให้การฝึกทักษะบุคคลปัญญาอ่อนจำนวน 100 คน
2. เลือกแบบเจาะจงจากประชากรที่เป็นบุคลากรสาธารณสุขสังกัดหน่วยงานอื่นทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัดที่มารับการฝึกอบรม การฝึกทักษะบุคคลปัญญาอ่อนและได้รับคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 จนถึง พ.ศ. 2543 จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล ดังนี้

เครื่องมือเป็นแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรสาธารณสุข ซึ่งปฏิบัติงานในโรงพยาบาลราชานุกูล และบุคลากรสาธารณสุขสังกัดหน่วยงานอื่นทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด ที่ได้รับคู่มือ ฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน

รายละเอียดของเครื่องมือมีดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรสาธารณสุข
2. ความเหมาะสมและรูปแบบของคู่มือการฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน

3. ความเข้าใจและการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน

4. ความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะใน การนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลผ่านหัวหน้าหน่วยงานที่บุคลากรสาธารณสุขปฏิบัติงานอยู่
2. ผู้วิจัยส่งไปรษณีย์ไปยังบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานตามหน่วยงานสาธารณสุข ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด ที่ได้รับคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปปฏิบัติ และขอความร่วมมือนักวันส่งเครื่องมือกลับมาให้ผู้วิจัย
3. เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Social Science) โดยใช้การวิจัยเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาผลของการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคลากรสาธารณสุข 2 เรื่อง คือเรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง และเรื่องทักษะพื้นฐานงานบ้าน
2. ศึกษาเฉพาะบุคลากรสาธารณสุขที่เป็นพยาบาลวิชาชีพ พยาบาลเทคนิค ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลราชานุกูล และบุคลากรสาธารณสุขสังกัดหน่วยงานอื่นทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด ที่ได้รับคู่มือ ฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปปฏิบัติในการสอนเด็ก

คำนิยามศัพท์

คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน หมายถึง หนังสือ เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเองและเรื่องทักษะพื้นฐานงานบ้าน ที่กลุ่มงานการพยาบาลโรงพยาบาลราชานุกูลจัดทำขึ้นมา

บุคลากรสาธารณสุข หมายถึง พยาบาลวิชาชีพ พยาบาลเทคนิค ที่ปฏิบัติงานในโรง

พยายามรื้อรื้อและบุคลากรสาธารณสุขสังกัดหน่วยงานอื่นทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด ที่ได้รับคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอนเด็ก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการจัดทำคู่มือการฝึกทักษะเรื่องต่าง ๆ ต่อไป
2. ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการนิเทศ ติดตามผล ผู้ที่นำคู่มือไปใช้ในหน่วยงานต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในด้านการบริหารในการกระจายงานบริการไปสู่ชุมชนหรือส่วนภูมิภาค
3. ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบุคลากรสาธารณสุขในกวนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.1 ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.2 ประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อ
 - 2.1 ความหมายของสื่อ
 - 2.2 ประเภทของสื่อ
 - 2.3 ประเภทของสิ่งพิมพ์
 - 2.4 ข้อดีและข้อจำกัดสิ่งพิมพ์
 - 2.5 คุณลักษณะของสื่อ
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุดการสอน (คู่มือการสอน)
 - 3.1 ความหมายของชุดการสอน
 - 3.2 องค์ประกอบของชุดการสอน
 - 3.3 ขั้นตอนของการผลิตชุดการสอน
 - 3.4 ขั้นตอนวิธีใช้ชุดการสอน
 - 3.5 ประโยชน์ของชุดการสอน
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอน การจัดสภาพห้องเรียนและของเล่น
 - 4.1 การจัดสภาพห้องเรียนและของเล่น
 - 4.2 การวางแผนการสอน
 - 4.3 การสอนด้วยวิธีสอนตามธรรมชาติ
 - 4.4 หลักสูตรและหลักการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1.1 ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา

ความหมายตาม American Association on Mental Retardation (AAMR) ในปี ค.ศ. 1992 American Association of Mental Deficiency (AAMD) เปลี่ยนชื่อเป็น AAMR และบัญญัตินิยามล่าสุดของภาวะบกพร่องทางสติปัญญา เป็นนิยามลำดับที่ 9 ในทุก ๆ 5 ปี จะมีการปรับปรุงคำนิยามนี้เพื่อให้เหมาะสม และทันเหตุการณ์ นิยามของ AAMR ปัจจุบันใช้กันแพร่หลายในทุกวงการ ทั้งทางการแพทย์ และทางการศึกษา ในนิยามนี้ไม่ได้จัด Borderline ไว้ในกลุ่มบกพร่องทางสติปัญญาและไม่ใช้ศัพท์ Slow Learner ต่อไป

ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา (Mental Retardation) หมายถึง ภาวะที่มีความจำกัลดเกิดขึ้น มีผลต่อการปฏิบัติงานในขณะนั้น แสดงระดับสติปัญญา หรือมีความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยเท่ากับค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานสองหรือมากกว่า เมื่อทดสอบโดยใช้แบบทดสอบสติปัญญามาตรฐานและปรากฏร่วมกับความจำกัดของทักษะการปรับตัว อย่างน้อย 2 ทักษะ หรือมากกว่าใน 10 ทักษะ คือ ทักษะการสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน ทักษะทางสังคม ทักษะการใช้สาธารณสมบัติ การควบคุมตัวเอง สุขอนามัย และความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่างและการทำงาน ทั้งนี้ต้องมีภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. ม.ป.ป. : 3)

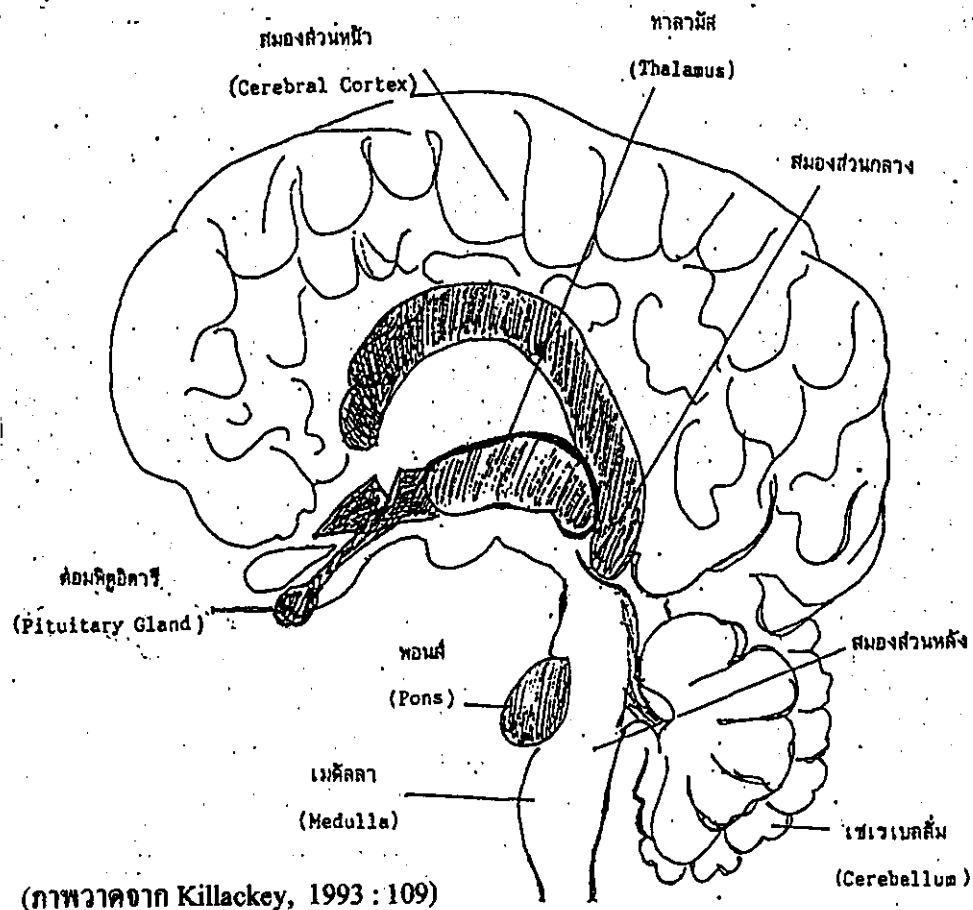
นิยามตาม ICD - 10 (International Classification of Disease) โดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา (Mental Retardation) หมายถึง ภาวะที่สมองหยุดการพัฒนาหรือพัฒนาได้ไม่สมบูรณ์ ทำให้เกิดความบกพร่องของทักษะต่าง ๆ ในระยะพัฒนาการ ส่งผลกระทบต่อระดับเขาวนปัญญาทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถทางด้านสติปัญญา ภาษา การเคลื่อนไหว และทักษะทางสังคม มีความบกพร่องในเรื่องการปรับตัว อาจจะมีหรือไม่มีความผิดปกติทางกายหรือทางจิตร่วมด้วย (ชวตา เขียวธนู และกัลยา สุตะบุตร. 2539 : 1)

ความหมายดังกล่าว สรุปว่า ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง ภาวะที่สมองหยุดพัฒนาหรือพัฒนาได้ไม่สมบูรณ์ มีผลทำให้พัฒนาการด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ ภาษาและสติปัญญาล่าช้า และมีความจำกัดทางทักษะด้านการปรับตัว ซึ่งภาวะบกพร่องทางสติปัญญาต้องเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี

อรอนงค์ สุวรรณกุล (2524 : 7-9) กล่าวถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (Mental Retardation) คือ เด็กที่มีเนื้อเซลล์ชีวิตส่วนของสมองไม่มีประสิทธิภาพในการทำหน้าที่รับรู้ แปลความหมาย และส่งข้อมูลกลับ ซึ่งมีหลายระดับของประสิทธิภาพที่เสื่อมเสียไปตั้งแต่ยังสามารถเรียนรู้ได้ จนถึงไม่สามารถเรียนรู้ได้เลย ปัญหาของการขาดประสิทธิภาพทางสมอง ทำให้เด็กมีพัฒนาการช้าเกือบทุกด้าน และความจำไม่คงทน ทึ่มเร็ว

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บางคนมีการเจริญเติบโตของร่างกายปกติ แต่ถ้าเข้าด้านสติปัญญา ในเด็กบางคนการเจริญเติบโตของร่างกายและสติปัญญาล่าช้าร่วมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดของความบกพร่อง หรือเสียหายของสมองว่าอยู่ที่ตำแหน่งใด และความเสียหายนั้นมีปริมาณมากน้อยเพียงใดต่อเนื้อเยื่อของสมอง ความบกพร่องหรือความเสียหายของสมองมีสาเหตุจากพันธุกรรมก็ได้ และอาจเกิดจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตั้งแต่เด็กอยู่ในท้องแม่ เช่น รับประทานยาผิด ติดเชื้อ หรือ คลอดผิดปกติต่าง ๆ

ภาพแสดงส่วนต่างๆของสมองมนุษย์

สมองมนุษย์ แบ่งเป็นส่วนใหญ่ ๆ ได้ 3 ส่วน เรียกว่า สมองส่วนหลัง สมองส่วนกลาง และสมองส่วนหน้า

สมองส่วนหลัง ประกอบด้วยเมดัลลา (Medulla) พอนส์ (Pons) และ เซเรเบลลัม (Cerebellum)

เมดัลลา ควบคุมการทำงานหลายอย่างที่เป็นอัตโนมัติและกระดูก เช่น การหายใจ การเดินของหัวใจ การอาเจียน น้ำตาไหล ไอ และจาม เป็นต้น

พอนส์ เป็นศูนย์รวมทางผ่านของใยประสาทมากมาย ซึ่งจะมาไขว้กันซ้ายและขวา กัน เพื่อเดินทางไปสู่เซเรเบลลัม

ทั้งเมดัลลา และพอนส์ มีงานทำคล้ายกันในด้านการปลุกเร้าและการหลับของการทำงานของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

เซเรเบรลัม มีลักษณะเป็นกลีบม้วนพับหลายชั้น ซึ่งลึกและขนาดใหญ่ที่สุดของสมองส่วนหลัง มีหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย และหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเซเรเบรลัม คือ การทำหน้าที่รู้คิด ทั้งการด้านการเคลื่อนไหวที่ต้องการความเร็ว ทักษะของการเรียนภาษาและการพูด การเล่นเกมและการเล่นเกม ถ้าสมองส่วนนี้เกิดการเสียหาย คน ๆ นั้น จะมีปัญหาในการจำ หรือไม่สามารถค้นคิดสิ่งที่ถูกต้อง หรือคำที่ต้องการพูดได้ ความรู้เกี่ยวกับทิศทางไขว้เขวผิดพลาด การเคลื่อนไหวติดขัดคิดช้า การคิดด้านเวลาและเป้าหมาย เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ส่วนใหญ่มีปัญหาของความบกพร่องที่สมองส่วนนี้

สมองส่วนกลาง มีส่วนประกอบที่ทำหน้าที่เป็นทางผ่านสำคัญของระบบปรับความรู้สึกประสาทเส้นที่ 3 และ 4 เริ่มต้นที่นี้เช่นกัน ทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของลูกตา สมองส่วนกลางมีหน้าที่เชื่อมโยงการทำงานของสมองส่วนหน้าและสมองส่วนหลัง

สมองส่วนหน้า ประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ เซเรบรัล คอर्टেকซ์ (Cerebral Cortex) ทาลามัส (Thalamus) และลิมบิกซิสเต็ม (Limbic System)

ทาลามัส ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลให้กับเซเรบรัล คอर्टেকซ์

ลิมบิกซิสเต็ม เป็นสารชีวิตอยู่ล้อมรอบสมอง มีการเกาะโยงกันอย่างมั่นคง ทำหน้าที่กระตุ้นเร้าและส่งพฤติกรรมด้านอารมณ์ เช่น การกิน ดื่ม ความประพฤติดังเพศ ความเครียด พฤติกรรมก้าวร้าว

เซเรบรัล คอर्टেকซ์ ทำหน้าที่สำคัญ ควบคุมการเคลื่อนไหวและการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อใหญ่และมัดเล็ก ตั้งแต่คอลงไปจนถึงปลายเท้า เช่น การก้มตัว การนั่ง การยืน การหมุนลำตัว การขยับนิ้วมือ นิ้วเท้า เป็นต้น

เรื่องเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล การดูแลให้รับประทานยาและการให้คำแนะนำทางการแพทย์สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หรือมีอาการบกพร่องของสมอง เป็นหน้าที่ของพ่อแม่และครู จะต้องขอความรู้จากแพทย์อย่างสม่ำเสมอ ถ้าทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กที่มีอาการทางสมอง ซึ่งต้องการ ดูแลรักษาหรือเพื่อคิดเทคนิควิธีในการบำบัดและฟื้นฟู

1.2 ประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การแบ่งประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา AAMR (American Association on Mental Retardation) แบ่งตามระดับความรุนแรงของลักษณะความต้องการการช่วยเหลือ แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

1. ความต้องการช่วยเหลือเป็นครั้งคราว (Intermittent)
2. ต้องการความช่วยเหลือตามระยะเวลาที่กำหนด (Limit)
3. ต้องการความช่วยเหลือติดต่อดกออกไป (Extensive)
4. ต้องการความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน อย่างทั่วถึง และต้องการมากที่สุด (Pervasive)

(American Association on Mental Retardation, 1992 : 26)

องค์การอนามัยโลก ปัจจุบันใช้ ICD - 10 Edition 4 Revised แบ่งระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญา ดังตาราง 1

ตาราง 1 การแบ่งระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญา ICD - 10

ระดับความรุนแรง	I.Q.	ลักษณะเฉพาะ
น้อย (Mild Mental Retardation)	50-69	มีพัฒนาการด้านภาษาช้ากว่าเด็กในวัยเดียวกัน แต่สามารถพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันได้ ช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การรับประทานอาหาร การอาบน้ำ การแต่งตัว รวมถึงทักษะที่ใช้ในชีวิตประจำวันทั่ว ๆ ไป เรียนในระดับประถมศึกษาได้ ปัญหาพฤติกรรมอารมณ์ และสังคม ต้องการการแก้ไข และสนับสนุนช่วยเหลือ จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับบุคคลที่มีสติปัญญาปกติทั่วไป
ปานกลาง (Moderate Mental Retardation)	35-49	มีพัฒนาการด้านภาษาค่อนข้างจำกัด ระดับการพัฒนาของแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน บางคนสามารถร่วมสนทนาและเข้าใจคำสั่งง่าย ๆ ได้ บางคนทำได้ แต่เพียงใช้ภาษาเพื่อสื่อความต้องการขั้นพื้นฐาน การดูแลตนเองและทักษะด้านการเคลื่อนไหวล่าช้า มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้จำกัด แต่พอจะเรียนทักษะพื้นฐานที่จำกัดในการอ่านเขียนและนับจำนวนได้ สามารถฝึกหัดเกี่ยวกับการทำงาน กิจกรรมประจำวัน พัฒนาความสามารถทางสังคมในการสร้างปฏิสัมพันธ์

ระดับความรุนแรง	I.Q.	ลักษณะเฉพาะ
รุนแรง (Severe Mental Retardation)	20-34	สื่อความหมายกับผู้อื่น เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมง่าย ๆ ได้เท่านั้น ลักษณะคล้ายคลึงกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปานกลางมาก แต่มักพบสาเหตุทางพยาธิสภาพ บุคคลส่วนใหญ่จะมีปัญหาของความบกพร่องด้านอื่น ๆ ที่เกิดร่วมอย่างชัดเจน ต้องการการดูแลเอาใจใส่จากผู้ใกล้ชิด
รุนแรงมาก Profound Mental Retardation)	น้อยกว่า 20	มีความจำกัดอย่างมากในด้านความเข้าใจ หรือทำตามคำขอร้องหรือคำสั่ง ส่วนใหญ่ไม่เคลื่อนไหวหรือเคลื่อนไหวน้อยมาก ไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ การดูแลตนเองในระดับพื้นฐานทำได้เพียงเล็กน้อย หรือทำไม่ได้เลย จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือให้คำปรึกษาและคำแนะนำ
อื่น ๆ (Other Mental Retardation)	ทำการประเมินเชาวน์ปัญญาตามวิธีการปกติ ไม่สามารถทำได้	มีความบกพร่องทางกายหรือประสาทรับรู้ เกิดขึ้นร่วมด้วย เช่น ดาบอด หูหนวก หรือมีความผิดปกติทางพฤติกรรมอย่างรุนแรง หรือพิการทางกาย

สรุปว่า ประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้แบ่งตามระดับความรุนแรงของลักษณะความต้องการการช่วยเหลือ ตั้งแต่มีความบกพร่องระดับน้อยจนถึงมีความบกพร่องระดับรุนแรงมาก เน้นระดับเชาวน์ปัญญาและลักษณะเฉพาะของเด็กในแต่ละระดับ จะมองความต้องการของบุคคลว่าต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้าง ซึ่งจะพัฒนาได้ถ้าบุคคลเหล่านั้นได้รับการฝึกและการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อ ความหมาย ประเภทและคุณลักษณะของสื่อ

2.1 ความหมายของสื่อ

ชวรัตน์ เชิดชัย (2527) ได้ให้ความหมายของสื่อว่า คือช่องทางของข่าวสาร (Channel) ซึ่งอาจจะเป็นคำพูด ตัวอักษร หรืออย่างอื่น ๆ เป็นคำที่ขี้นมาจากระบบการสื่อสารโทรคมนาคม และนำมาประยุกต์ต่าง ๆ กันในกระบวนการสื่อสาร

สวณิตย์ ชมาภัย (2527) ได้ให้ความหมายของสื่อว่า หมายถึง เครื่องนำไป เมื่อใช้เป็นนาม และหมายถึง นำไปเมื่อใช้เป็นกิริยา สิ่งที่ถูกนำไปอาจเป็นข้อเท็จจริง ความรู้ ความรู้สึก ความต้องการ คำแนะนำ คำสอน แรงกระตุ้น แรงจูงใจ ฯลฯ เช่น การจัดประชุม นิทรรศการ คอนเสิร์ต การแสดง ถ้วนถ้วนว่าเป็นสื่อทั้งสิ้น เพราะอาจนำความนึกคิด ความรู้ อารมณ์ ตลอดจนเรื่องราวข่าวสารไปสู่กลุ่มมนุษย์ได้

กล่าวโดยสรุป สื่อในที่นี้หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นพาหนะนำความรู้หรือข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลหนึ่ง โดยสิ่งที่ถูกนำไปอาจเป็นข้อเท็จจริง ความรู้ คำแนะนำ คำสอน ความรู้สึก ความต้องการ แรงจูงใจระหว่างผู้สื่อถึงกับผู้รับ

2.2 ประเภทของสื่อ

สื่อที่นิยมใช้ในการถ่ายทอดสารหรือการประชาสัมพันธ์สู่กลุ่มเป้าหมาย อาจจัดประเภทตามคุณลักษณะของสื่อกว้าง ๆ 5 ประเภท ดังนี้ คือ (บุษบา ฤทธิธรรม, 2532)

2.2.1 สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ สู่บุคคลอื่น รวมตลอดไปจนถึงบุคคลผู้แสดงสื่อประเภทต่าง ๆ ด้วย สื่อบุคคลจัดเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดข่าวสารสู่กันและกันที่สำคัญยิ่ง ได้รับความนิยมและจัดได้ว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะในด้านการโน้มน้าว

2.2.2 สื่อมวลชน จากข้อจำกัดของสื่อบุคคลที่ไม่สามารถใช้เป็นสื่อกลางถ่ายทอด ข่าวสารไปสู่คนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน พร้อม ๆ กันอย่างรวดเร็วได้ มนุษย์จึงได้พัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร เกิดเป็นสื่อมวลชนมารับใช้ภารกิจดังกล่าว สื่อมวลชนอาจจัดแบ่งประเภทตามคุณลักษณะของสื่อได้ 5 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์

2.2.3 สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ที่นิยมผลิตเพื่อใช้ประโยชน์ในการสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ทั้งภายในหรือภายนอกองค์กร เอกสารสิ่งพิมพ์ที่นิยมผลิตเพื่อประโยชน์ดังกล่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร รายงาน หนังสือเล่ม ไปรษณีย์ แผ่นพับ แผ่นปลิว จดหมายข่าว จดสาร อนุสาร หนังสือคู่มือการปฏิบัติงาน ตickerเกอร์ ปฏิทิน ฯลฯ

2.2. 4 สื่อโสตทัศน์ สื่อประเภทนี้ได้แก่ สื่อที่ผู้รับสารรับได้ทั้งภาพหรือเสียง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สื่อประเภทวัตถุ เช่น ภาพต่าง ๆ สไลด์ แผ่นโปร่งใส หุ่นจำลอง ของจริง ของตัว

อย่าง แผ่นเสียง สำหรับสื่อประเภทอุปกรณ์ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องรับวิทยุกระจายเสียง เป็นต้น

2.2.5 สื่อกิจกรรม ได้แก่ การจัดประชุม ถิ่นมนา สาธิต การแถลงข่าว กิจกรรมรณรงค์ กิจกรรมการกุศล เป็นต้น

2.3 ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์

คำว่าสื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media) หมายถึง สื่อที่ผลิตขึ้นโดยการสำเนาจากภาพต้นแบบจำนวนมาก ๆ ซึ่งปกติใช้หมึกกดลงไปบนกระดาษ มีรูปลักษณะต่าง ๆ กัน ตั้งแต่เป็นแผ่น ๆ ไปจนถึงเย็บเป็นเล่มแบบต่าง ๆ ในที่นี้ขอแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้คือ (ณรงค์ สมพงษ์, 2535)

2.3.1 หนังสือพิมพ์ (Newspapers)

2.3.2 นิตยสารและวารสาร (Magazine and Journals)

2.3.3 หนังสือเล่ม (Books)

2.3.4 สิ่งพิมพ์เฉพาะกิจต่าง ๆ เช่น ใบปลิว (Leaflets) แผ่นพับ (Folders) เอกสารเล่มเล็กหรือจุลสาร (Booklets และ Pamphlets) จดหมายข่าว (News letters) โปสเตอร์ (Posters) สติ๊กเกอร์

2.4 ข้อดีและข้อจำกัดของสื่อสิ่งพิมพ์

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงข้อดีและข้อจำกัดของสื่อสิ่งพิมพ์ดังนี้ (บุษบา สุธีรร, 2532; ณรงค์ สมพงษ์, 2535 ; บุญเกิด ควรหาเวช, 2537)

2.4.1 ข้อดีของสื่อสิ่งพิมพ์

2.4.1.1 กระบวนการในการผลิตวัสดุสิ่งพิมพ์ สามารถทำได้หลายแบบ เปิดโอกาสให้เลือกวิธีผลิตที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ เช่น พิมพ์เป็นเอกสารโรเนียวเป็นวิธีที่ง่ายที่สุด หากต้องการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ให้ใช้การพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ซึ่งสามารถเลือกพิมพ์เป็นขาวดำ หรือสีได้ นอกจากนี้ยังมีเนื้อที่เพียงพอที่จะให้บรรจุเนื้อหาสาระข้อความ หรือภาพต่าง ๆ ตามความมุ่งหมาย สามารถจัดรูปแบบขนาด สีสันเพื่อดึงดูดความสนใจ หรือให้สะดวกในการหยิบใช้และค้นหาข้อมูล

2.4.1.2 สามารถใช้วัสดุสิ่งพิมพ์ได้หลาย ๆ ทาง อาจใช้เป็นสื่อในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หรือใช้สนับสนุนสื่ออื่น ๆ ก็ได้ เช่น ใช้สิ่งพิมพ์ในการรณรงค์ สามารถเลือกจัดพิมพ์ให้มีระยะเวลาใช้งานต่างกัน เช่น พิมพ์เพื่อใช้งานระยะสั้น อ่านแล้วก็ทิ้งไปหรือพิมพ์เพื่อเก็บไว้ใช้อย่างถาวร สามารถออกแบบให้ใช้เฉพาะบุคคล ใช้เป็นกลุ่มหรือเป็นมวลชนได้

2.4.1.3 การผลิตสิ่งพิมพ์สามารถปรับให้เหมาะสมกับกระบวนการใช้และผลลัพธ์ที่ต้องการตามสภาพของเครื่องอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ หรือให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะด้านได้

2.4.1.4 การใช้วัสดุสิ่งพิมพ์เป็นไปอย่างอิสระ ในการศึกษาสิ่งพิมพ์ไม่จำเป็นต้องใช้ห้องพิเศษหรือเครื่องมืออื่น ๆ เข้าช่วยแต่อย่างใด

2.4.1.5 ผู้อ่านหรือผู้รับสาร สามารถควบคุมการรับสารได้ตามความพอใจ คือ จะอ่านเมื่อไหร่ จะอ่านตอนไหน หรือไม่อยากอ่านตอนไหน ทั้งนี้ผู้อ่านจะเป็นผู้ควบคุมเองและจะอ่านซ้ำกี่ครั้งก็ได้

2.4.1.6 สร้างความเชื่อถือและศรัทธาได้ง่าย เพราะสื่อชนิดนี้มีลักษณะความมั่นคงถาวรเป็นหลักฐานไม่เสื่อมถอย ไม่มีความผิดพลาด ผู้อ่านมักมีความเชื่อถือในเนื้อหา เรื่องราว และจดจำพิจารณาได้ง่าย

2.4.2 ข้อจำกัดของสื่อสิ่งพิมพ์

2.4.2.1 ลงทุนมากยิ่งดี ยิ่งแพง

2.4.2.2 ระยะเวลาที่ใช้เตรียมการ ยิ่งดียิ่งต้องใช้เวลานาน

2.4.2.3 โอกาสที่จะเข้าถึงประชาชนในทุกจุดนั้นทำได้ยากต้องอาศัยของค์ประกอบอื่นๆ เช่น ถนนหนทางคมนาคมสะดวก การไปรษณีย์ดี ผู้อ่านต้องมีความรู้ จึงเกิดผล

2.4.2.4 วัสดุสิ่งพิมพ์มีความบอบบางและฉีกขาดง่าย

2.4.2.5 เก็บรักษายากเนื่องจากมีลักษณะ รูปทรงและขนาดแตกต่างกันมาก

2.4.2.6 การเก็บรักษาในระยะยาว สำหรับสิ่งพิมพ์จำนวนมาก ๆ ยากจะป้องกันให้พ้นจากความเปียกชื้น ความร้อน และฝุ่นละออง

2.4.2.7 การใช้วัสดุสิ่งพิมพ์กับกลุ่มเป้าหมายที่ไม่รู้หนังสือ ต้องอาศัยการออกแบบถึงพิมพ์ที่มีความหมายและน่าสนใจ เนื่องจากผู้ที่ใช้วัสดุสิ่งพิมพ์ต้องใช้ความสนใจและอาศัยเวลามากกว่าการสื่อสารด้วยสื่ออื่น ๆ

2.5 คุณลักษณะของสื่อ

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการประเมินสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการรณรงค์สุขภาพจิตครอบครัวในด้านคุณลักษณะของสื่อด้วย และสื่อที่ทำการประเมินผลในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ไปสเตอร์ สติกเกอร์ เอกสารแผ่นพับ และคู่มือจึงนำเสนอคุณลักษณะของสื่อเฉพาะที่ทำการศึกษาในภาพรวม

คุณลักษณะของสื่อในการนำเสนอในรูปแบบของการมองเห็น ควรมีลักษณะดังนี้

(ณรงค์ สมพงษ์, 2535)

2.5.1 ควรมีความเหมาะสม กล่าวคือ ควรมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและพื้นฐานกลุ่มของผู้รับ ควรตรวจเนื้อหาในจุดที่ยาก ๆ หรือเป็นจุดหลักว่ามีความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้รับหรือไม่

2.5.2 ความสะดวก คือ ง่ายที่จะเข้าใจ ควรที่จะเน้นหรือให้ความชัดเจนเฉพาะความคิดเดียว ข้อมูลและรายละเอียดที่ไม่จำเป็นควรตัดออกไป ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าข้อมูลที่มีความซับซ้อนหรือมีรายละเอียดมาก ไม่สามารถที่จะทำให้มองเห็นได้ แต่ควรสร้างความเข้าใจอย่างมีขั้นตอน ควรสรุปเฉพาะข้อมูลที่จำเป็นเท่านั้น

2.5.3 ความสะดวกต้องและควรเข้าใจความสนใจ ควรสร้างความสนใจให้กับผู้ดูตัวหนังสือ ชัดเจน วางช่องไฟถูกต้อง ง่าย และมีจุดสนใจเด่นออกมา ควรใช้สื่ออย่างระมัดระวัง ในการเน้นจุดสนใจหรือจุดสำคัญ การใช้รูปภาพควรมีการจัดองค์ประกอบของภาพที่ดี มีคุณภาพดี ภาพสดใส มีขนาดและรูปทรงพอเหมาะ

ในด้านรายละเอียดของคุณลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์โดยทั่ว ๆ ไป จะเน้นในเรื่องต่อไปนี้

1. แบบของตัวหนังสือหรือลักษณะรูปร่างของตัวอักษร ต้องมีความสมดุลย์ โดยคำนึงถึงสัดส่วนของความสูง ความกว้าง และความหนาของตัวอักษร แบบของตัวอักษร มีหลายแบบให้เลือกใช้ตามกลุ่มผู้อ่านและวัตถุประสงค์ในการพิมพ์หนังสือ เมื่อเลือกใช้แบบใดควรใช้แบบนั้นตลอดทั้งเล่ม ยกเว้นเฉพาะเมื่อต้องการจะเน้นคำ (คุณธัม วัฒนเกษม, 2519 ; ณรงค์ สมพงษ์, 2535)

2. การนำตัวอักษรมาประสมเป็นคำ เป็นบรรทัด เป็นหน้าจะต้องมีหลักเกณฑ์ถูกต้อง ทำให้อ่านง่าย ตัวอักษรทุกตัวต้องเข้ากันได้ แบบโครงสร้างอยู่พวกเดียวกัน เส้นหนาเสมอกัน ตัวขนาดเดียวกัน มีช่องไฟได้ระะเหมาะสม เว้นช่วงเนื้อที่ระหว่างบรรทัดพอดี (คุณธัม วัฒนเกษม, 2519 : กำธร สติรกุล : 2523)

3. ขนาดของตัวอักษร (Size of Type) ขนาดของตัวอักษรที่ยึดถือเป็นสากลนั้น วัดตามความสูงของตัวอักษร ซึ่งอาจเป็นนิ้วหรือมิลลิเมตรก็ได้ แต่ที่ใช้กันมาตั้งแต่ดั้งเดิมนั้น เรียกขนาดตัวอักษรเป็นพอยต์ (point) โดยทั่วไปขนาดตัวอักษรจะมีตั้งแต่ 4 พอยต์ จนถึง 144 พอยต์ ยิ่งตัวเลขสูง ตัวหนังสือจะมีขนาดใหญ่ ตามปกติอักษรภาษาไทยนิยมใช้ขนาด 12 พอยต์ ซึ่งเป็นขนาดที่อ่านได้สะดวก ไม่ต้องใช้สายตา นอกจากนี้ขนาดของตัวอักษรยังพิจารณาตามลำดับความสำคัญและการเน้นที่สำคัญดังนี้

3.1 ส่วนหัวข้อ (Heading) ควรใช้ตัวใหญ่กว่าปกติ เช่น ชื่อบท ข้อตอน หรือหัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อย

3.2 ส่วนของเนื้อหา (Reading Text) ควรใช้ตัวเล็กตามความเหมาะสมของผู้อ่านแต่ละกลุ่ม ถ้าใช้กับกลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านน้อย ควรใช้ตัวใหญ่ขึ้น แต่ถ้าใช้กับบุคคลที่มีการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป ใช้ขนาด 12 พอยต์ (Wilkinson Judith, 1985)

สำหรับสัดส่วนของตัวอักษรไทยมีความยากง่ายในการอ่าน ยังขึ้นอยู่กับระยะทางด้วย เช่น ในการผลิตในรูปของโปสเตอร์หรือในรูปของสิ่งพิมพ์ที่ต้องการให้เห็นได้ชัดเจนระยะไกล ได้มีการกำหนดขนาดของตัวอักษรที่มองเห็นได้ชัดเจนในระยะ 6 เมตร ดังนี้ (ธงชัย หงษ์จร, 2527)

ความสูง 1.50 ซม. ความกว้าง 0.83 ซม. ความหนาเส้น 0.17 ซม.

ความสูง 1.50 ซม. ความกว้าง 1.17 ซม. ความหนาเส้น 0.17 ซม.

ความสูง 1.50 ซม. ความกว้าง 0.90 ซม. ความหนาเส้น 0.15 ซม.

ลักษณะเด่นของตัวอักษรที่อ่านง่ายและอ่านได้มากที่สุด คือ มีขนาดเส้นไม่บางและหนาจนเกินไป โดยพิจารณารูปแบบของตัวอักษรทั้ง 3 ขนาดดังกล่าว ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มีการอ่านได้ง่ายที่สุด

4. ความตัดกันของรูปตัวอักษรกับวัตถุที่เขียนหรือพิมพ์ต้องพอดี ซึ่งเกิดจากความหนักเบาของเส้นตัวอักษร แสงสว่าง สีของตัวอักษรและสีพื้นหลัง ปกติการพิมพ์ตัวหนังสือ ตัวอักษรควรมีความตัดกันของสีพอเพียง เราจึงใช้อักษรคำพิมพ์บนกระดาษขาว เพื่อให้เกิดการตัดกันสูงสุดในด้านสี ขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม สีที่เหมาะสมสามารถสร้างตัวอักษรให้มีความง่ายในการอ่านสูง จะเห็นได้ว่าสีตัวอักษรและสีพื้นหลังเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความยากง่ายในการอ่าน โดยสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกคือ ความตัดกันและความต่างของสีตัวอักษรกับพื้นหลัง การใช้สีในการออกแบบตัวอักษรนั้นสำคัญยิ่ง เมื่อตัดสินใจใช้สีก็ต่อเมื่อพิจารณาเห็นว่าดีกว่าใช้สีในลักษณะขาวดำ การเลือกใช้สีที่ถูกต้องจะก่อให้เกิดผลต่าง ๆ ดังนี้ (Turnbull, Russel, 1968)

- 4.1 ทำให้เกิดความตั้งใจและสนใจเป็นวัตถุประสงค์หลักของการใช้สี ซึ่งผลจากการตัดกันของสี จะทำให้ผู้ดูเกิดความสนใจ
- 4.2 ก่อให้เกิดผลทางจิตวิทยา การเพิ่มสีเข้าไปในสื่อจะมีผลต่ออารมณ์ของผู้ดู
- 4.3 ทำให้จำง่ายเมื่อต้องการอธิบายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรามักอ้างถึงสีของสิ่งนั้น เพราะสีสามารถระลึกถึงได้ง่าย
- 4.4 สร้างบรรยากาศที่งดงาม การใช้สีที่ถูกต้อง จะทำให้เกิดความสบายตา และความพอใจต่อผู้ดู

5. การจัดคอถัมภ์ (Type area appearance) ในการจัดพิมพ์หนังสือ จะต้องคำนึงถึงการจัดคอถัมภ์ ซึ่งจะช่วยให้อ่านตัวหนังสือได้ง่ายหรือยากต่างกันคือ

ความยาวของบรรทัด ไม่ควรบรรจุตัวอักษรเกินกว่า 65 ตัวอักษรต่อบรรทัด (หนังสือขนาด 8 หน้ายก) ถ้าเป็นคอถัมภ์สั้น ๆ ใช้ 36 ตัวอักษร

ช่องว่างระหว่างบรรทัดควรห่างกันพอสมควร คือ ประมาณ 1.5 เท่าของความสูงของตัวอักษร

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุดการสอน

3.1 ความหมายของชุดการสอน

ชุดการสอน หมายถึง สื่อประสมที่จัดให้สัมพันธ์กับเนื้อหาและประสบการณ์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดไว้เป็นชุดและมีคู่มือการใช้และแนะนำ รวมทั้งสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นไว้ครบถ้วน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2518 : 5)

ชุดการสอน หมายถึง เครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในด้านการพัฒนาหลักสูตร ชุดการสอนนั้นมีจุดศูนย์รวมที่ความต้องการของผู้เรียน ไม่ใช่ผู้สอน และเน้นที่การตอบคำถามจุดมุ่งหมายมากกว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรม (อานวย เลิศขันธ์, 2528 : 1)

ชุดการสอน หมายถึง ชุดของสื่อประสมที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และประสบการณ์ในการเรียนแต่ละหน่วย โดยนำวิธีการจัดระบบมาใช้ ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ

1. กำหนดวัตถุประสงค์และรวบรวมข้อมูล
2. กระบวนการดำเนินงานตามแผน
3. ผลลัพธ์ย้อนกลับ
4. ข้อกำหนดมีจุดมุ่งหมาย เกณฑ์และข้อตกลง
5. ข้อมูลป้อนกลับ (กรองกาญจน์ อรุณรัตน์, 2536 : 193)

ชุดการสอน หมายถึง ชุดประสบการณ์ที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายเฉพาะ ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 5 ส่วนด้วยกันคือ

1. คำชี้แจงเกี่ยวกับความสำคัญของจุดมุ่งหมาย ขอบข่ายของกระบวนการสอนทั้งหมด
2. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
3. การทดสอบเบื้องต้น เพื่อทดสอบพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน
4. กิจกรรมของผู้เรียน
5. การประเมินผลขั้นสุดท้าย (Houston and others, 1975 : 10-15)

ชุดการสอน หมายถึง รูปแบบของการสื่อความหมายระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคำแนะนำให้นักเรียนกระทำการกิจกรรมการเรียนรู้ จนบรรลุพฤติกรรมที่เป็นผลของการเรียนรู้ การรวบรวมเนื้อหาที่จะนำมาสร้างชุดการสอนนั้น ได้มาจากขอบข่ายของความรู้ที่หลักสูตรต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ และเนื้อหานั้นจะถูกจัดเรียงขึ้นที่จะสื่อความหมายให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามเป้าหมายของการเรียนการสอน (Kapfer 1972 : 3 - 10)

ชุดการสอน หมายถึง วิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการนำเอาทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างมีระเบียบ เพื่อให้ผู้เรียนได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตรงตามเป้าหมายของเนื้อหาหลักสูตร (Duane, 1973 : 169)

สรุปได้ว่า ชุดการสอน หมายถึง เครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน ให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3.2 องค์ประกอบของชุดการสอน

ชุดการสอนแต่ละชุดประกอบด้วยสื่อประสมในรูปของวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป มาบูรณาการโดยวิธีการจัดระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ชุดการสอนจะประกอบด้วยสื่อประเภทใด ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการใช้โดยทั่วไป ชุดการสอนจะถูกบรรจุในกล่อง หรือซองที่สะดวกต่อการนำไปใช้ ดังนี้

1. คู่มือประกอบด้วย

1.1 บัตรชี้แจง (Job Card) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน เวลา และสภาพของห้องเรียนที่จะใช้สอน บัตรรายการการบอกชนิดของสื่อ และวิธีใช้ตามลำดับ

1.2 บันทึกการสอน ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของบทเรียน และจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมของผู้เรียน รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา แสดงวิธีสอน การดำเนินกิจกรรม และการจัดประสบการณ์ ตลอดจนคำแนะนำการใช้สื่อการเรียนการสอน เอกสารอ้างอิงเพื่อการค้นคว้าและวิธีการวัดผล

2. สื่อที่ใช้ในขบวนการทั้งหมด ซึ่งจะจัดทำมาให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และกิจกรรมที่กำหนดในบันทึกการสอน สื่อการเรียนการสอนที่บรรจุอยู่ในชุดการเรียนการสอนนี้ บางชุดอาจมีทั้งที่ทำขึ้นให้ครูใช้ประกอบการสอน เรียกว่า สื่อการสอน (Teaching Media) หรืออาจจะมีสื่อการเรียน (Learning Media) ให้ผู้เรียนได้ใช้ประกอบการเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มย่อย

3. แบบทดสอบและประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนหลังจากการสอนเสร็จสิ้นลง

องค์ประกอบของชุดการสอนโดยทั่ว ๆ ไป มีดังนี้

1. คำแนะนำทั่ว ๆ ไป หรือเค้าโครงทั่ว ๆ ไป ในส่วนนี้เน้นให้เห็นว่าชุดที่สร้างนั้นมีความสำคัญอย่างไร

2. เซ็ตของจุดมุ่งหมาย (a set of objectives)

3. การทดสอบก่อนเรียน การทดสอบก่อนเรียนจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายของการสอน

4. กิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมที่กำหนดขึ้นจะช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายของชุดการสอน

5. การทดสอบภายหลังการเรียน

(อำนาจ เลิศขันธ์ดี. 2528 : 1)

ภายในชุดการสอนประกอบด้วย ส่วนสำคัญที่มีลักษณะพื้นฐาน ดังนี้

1. การวางจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะต้องเรียน (หลักการและเหตุผล)
2. การบรรยายเนื้อหา
3. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

4. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นทางเลือก
5. อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน
6. ข้อทดสอบครั้งแรกและครั้งสุดท้าย
7. คู่มือครู

สรุปองค์ประกอบของชุดการสอน ประกอบด้วย คู่มือครู จุดประสงค์ในการสอน จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม สื่อการสอน การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3.3 ขั้นตอนการผลิตชุดการสอน

การผลิตชุดการสอน โดยทั่วไปแบ่งเป็นขั้นตอนไว้ดังนี้ คือ

1. กำหนดเรื่องเพื่อทำชุดการสอน อาจกำหนดตามเรื่องในหลักสูตรหรือกำหนดเรื่องขึ้นใหม่ตามความเหมาะสมก็ได้ การจะจัดแบ่งเรื่องย่อยอย่างไร ขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาและการใช้ชุดการสอนนั้น การจัดแบ่งเนื้อเรื่องเพื่อทำชุดการสอนในแต่ละระดับย่อมไม่เหมือนกัน
2. จัดหมวดหมู่เนื้อหา และประสบการณ์ แล้วแต่ความต้องการและความเหมาะสม
3. จัดเป็นหน่วยการสอน จะแบ่งเป็นกี่หน่วย หน่วยหนึ่ง ๆ ควรใช้เวลานานเท่าใด ใช้เวลาเรียน
4. กำหนดหัวเรื่อง จัดแบ่งหน่วยการสอนเป็นหัวข้อย่อย ๆ เพื่อสะดวกแก่การเรียนรู้ แต่ละหน่วยจะประกอบด้วยประสบการณ์ในการเรียนรู้อะไรบ้าง กำหนดหัวข้อแต่ละหน่วยนั้นขึ้น
5. กำหนดความคิดรวบยอด (Concept) หรือหลักการ (Principle) ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดหรือหลักการอะไร ถ้าผู้สอนเองยังไม่ชัดเจนว่าจะให้เกิดอะไรในการเรียนรู้ การกำหนดจุดประสงค์ก็จะไม่ชัดเจน ฉะนั้น การพิจารณากำหนดความคิดรวบยอดหรือหลักการให้ชัดเจนจึงเป็นสิ่งสำคัญ
6. กำหนดจุดประสงค์ในการสอน ซึ่งหมายถึง จุดประสงค์ทั่วไป และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ให้ชัดเจน
7. การวิเคราะห์งานโดยการนำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมแต่ละข้อมาวิเคราะห์กิจกรรมว่าควรทำอะไรก่อนหลัง แล้วจึงจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
8. ลำดับกิจกรรมการเรียนรู้หลังจากพิจารณาจุดประสงค์ของแต่ละข้อว่าจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไร จึงจะบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนด นอกจากนั้น ต้องพิจารณากิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ที่จะเสริมสร้างความสนใจและความสามารถของผู้เรียนด้วย
9. กำหนดแบบประเมินผล ครูต้องพิจารณาหาวิธีการในการประเมินผล จะใช้วิธีอย่างไรจึงจะประเมินผลได้แน่นอนตามจุดประสงค์ที่กำหนด

10. เลือกและผลิตสื่อการสอน โดยพิจารณาจากข้อ 7 เมื่อทราบว่าจะใช้สื่อการสอนอะไรแล้วก็จัดหาและผลิตเพื่อให้ได้ตามความต้องการ จัดเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกแก่การใช้

11. หาประสิทธิภาพของชุดการสอน เมื่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยการทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

12. กรณีที่ชุดการสอนแบบกลุ่มจำเป็นต้องมีกิจกรรมสำรอง ซึ่งกิจกรรมสำรองจะต้องเตรียมไว้เสริมความรู้สำหรับเด็กที่เรียนเร็วหรือกลุ่มที่ทำกิจกรรมเสร็จก่อนจะได้มีกิจกรรมทำ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ได้กว้างและลึกยิ่งขึ้น ลดความเบื่อหน่าย และนอกจากนี้กิจกรรมสำรองควรเป็นกิจกรรมที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับเรื่องที่เรียน

13. สร้างข้อทดสอบก่อนและหลังเรียน พร้อมทั้งเฉลย

14. ขนาดรูปแบบของชุดการสอน ชุดการสอนที่ดีควรมีขนาดมาตรฐานเพื่อความสะดวกในการใช้และความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการเก็บรักษา โดยพิจารณาในด้านประโยชน์ และประหยัด สะดวกและคงทนถาวร พร้อมทั้งความสวยงาม

15. ใช้ชุดการสอน ใช้ตามประเภทและจุดประสงค์ที่สร้างขึ้น นอกจากนั้นจะต้องใช้ให้เป็นไปตามข้อกำหนดต่าง ๆ ที่วางไว้เกี่ยวกับการใช้ชุดการสอนนั้น ๆ ด้วย ชุดการสอนมีทั้งคู่มือครู และวิธีการที่ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติเมื่อใช้ชุดการสอน

สรุป ขั้นตอนในการผลิตชุดการสอน ขั้นตอนแรก ต้องกำหนดหมวดหมู่ เนื้อหาหัวเรื่องในการสอน วางแผนการสอน เลือกและผลิตสื่อการสอน ให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้และหาประสิทธิภาพของชุดการสอน โดยการทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

3.4 ขั้นตอนวิธีใช้ชุดการสอน

ขั้นตอนวิธีใช้ชุดการสอน มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นทดสอบก่อนเรียน การทดสอบก่อนเรียนเป็นการวัดพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนว่ามีความเข้าใจในเรื่องที่จะเรียนอย่างไร การทดสอบก่อนเรียนนี้ใช้เวลาไม่นานนัก อาจเพียง 5 - 10 นาที เท่านั้น เมื่อผู้เรียนทำแบบทดสอบเสร็จแล้ว ผู้สอนจะตรวจและให้คะแนนไว้

2. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน การนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนที่จะมีตอบบทเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียนนั้นใช้เวลาไม่มากนักเช่นกัน อาจเพียง 10 - 15 นาที เช่น การนำเข้าสู่บทเรียนโดยการเล่านิทาน ถ้าเป็นกลุ่มผู้เรียนที่เป็นเด็กเล็กเพื่อสร้างความสนใจ หรือ เป็นการเล่นเกมส์แสดงบทบาทสมมติอาจใช้สื่อประกอบ เป็นต้นว่า รูปภาพ แผนภูมิ ฯลฯ

3. ขั้นประกอบกิจกรรมการเรียน โดยครูอธิบายให้นักเรียนเข้าใจในกิจกรรมก่อนลงมือทำกิจกรรม

4. ขั้นสรุปบทเรียน เมื่อผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมจบแล้ว ผู้สอนจะต้องสรุปบทเรียนอีกครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระจ่างชัดเจนยิ่งขึ้น

5. ขั้นประเมินผลการเรียน ผู้สอนจะให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งจะดูว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนเพียงใด เรียนรู้มากขึ้นกว่าเดิมเท่าใด โดยนำไปเปรียบเทียบกับคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน

สำหรับกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทำไปแล้วนั้น ผู้สอนควรประเมินผลและให้คะแนนด้วย เพื่อดูว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพเพียงใด (อาภรณ์ ใจเที่ยง. 2537 : 132 – 133)

ขั้นตอนของการใช้ชุดการสอน ดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน เพื่อวัดพฤติกรรมเบื้องต้นอันเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน ใช้เวลาเรียนประมาณ 10 – 15 นาที

2. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการนำเข้าสู่บทเรียนเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนกระตือรือร้น มีความต้องการที่จะเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการนำเข้าสู่บทเรียนเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนกระตือรือร้นมีความต้องการที่จะเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเทคนิคของผู้สอนด้วย ในการนำเข้าสู่บทเรียนให้น่าสนใจ

3. ขั้นประกอบกิจกรรม ครูจะต้องอธิบายให้นักเรียนเข้าใจในการทำกิจกรรมก่อนลงมือทำกิจกรรม

4. สรุปบทเรียน ในการสรุปบทเรียนอาจทำได้โดยการถาม หรือให้นักเรียนเล่าสรุปความเข้าใจ หรือกิจกรรมอื่นใด ที่ทำให้แน่ใจว่านักเรียนได้เรียนรู้ความคิดรวบยอด และหลักการตามที่กำหนด

5. ประเมินผลการเรียน โดยทดสอบอีกครั้งเพื่อประเมินดูว่านักเรียนบรรลุผลตามจุดประสงค์หรือไม่ เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนในกรณีที่ไม่ผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดข้อใดข้อหนึ่ง ถ้านักเรียนสอบผ่านจุดประสงค์หมดทุกข้อ ก็ให้เรียนก้าวหน้าต่อไป (รุ่งทิวา จักรกร. 2521 : 87)

สรุป ขั้นตอนวิธีใช้ชุดการสอน มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนแรก คือ ขั้นทดสอบก่อนเรียน ขั้นตอนที่สองคือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตอนที่สามคือ ขั้นประกอบกิจกรรมการเรียน ขั้นตอนที่สี่ ขั้นสรุปบทเรียน และขั้นตอนที่ห้า คือ ขั้นประเมินผลการเรียน

3.5 ประโยชน์ของชุดการสอน

นอกจากชุดการสอนจะมีประโยชน์โดยตรงต่อการเรียนการสอนแล้ว ชุดการสอนยังสามารถช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษาบางประการ ได้ เช่น

1. ช่วยอำนวยความสะดวกในการสอนของครู
2. แก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคลและส่งเสริมการศึกษารายบุคคลตามความสนใจ ตามเวลา และโอกาสที่เอื้ออำนวยแก่ผู้เรียนซึ่งแตกต่างกัน

3. ช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลนครู ชุดการสอนทำให้ผู้เรียนเรียนได้โดยอาศัยความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อย ทั้งสามารถเรียนด้วยตนเอง ครูคนหนึ่งจึงสามารถสอนนักเรียนได้เป็นจำนวนมากขึ้น

4. ช่วยในการจัดการศึกษานอกระบบ เพราะชุดการสอนสามารถนำไปใช้เรียนได้ทุกสถานที่และทุกเวลา (ซูชิฟ อ่อนโคกสูง. 2524 :11)

ประโยชน์ของชุดการสอน มีดังนี้

1. ชุดการสอนเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มีระเบียบแบบแผน และรวมแบบการสอนหลาย ๆ อย่างไว้ด้วยกัน

2. ชุดการสอนสนับสนุนการศึกษาด้วยตนเองตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล

3. ช่วยลดภาระของครูในการสอน ทำให้ครูมีเวลาว่างในการพบปะเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยเหลือเด็กที่เรียนไม่ทันในบางเนื้อหาวิชา

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอน การจัดสภาพห้องเรียนและของเล่น

4.1 การจัดสภาพห้องเรียนและของเล่น (อรอนงค์ สุวรรณกุล 2524 : 44 – 47)

ตามหลักวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ เมื่อกล่าวถึงการแก้ปัญหาพฤติกรรมของมนุษย์ จะใช้หลักการโครงสร้างบังคับพฤติกรรม หมายถึงการใช้กฎระเบียบ และสิ่งแวดล้อมซึ่งนำให้มนุษย์ต้องมีพฤติกรรมตามกระบวนการของกฎ ระเบียบ และสิ่งแวดล้อมที่สังคมนั้น ๆ สร้างขึ้น

การจัดสภาพห้องเรียนสำหรับการเรียนการสอนเด็กพิเศษ จึงควรมีความ “สะอาด สว่าง สงบ สวยงาม และปลอดภัย” เพื่อให้เด็กเกิดความเคยชินกับความสะอาด ความเป็นระเบียบและความสวยงาม ช่วยกันดูแลรักษา ช่วยกันจัดสิ่งของให้เป็นที่เป็นทาง จะได้เกิดเป็นนิสัยที่ดีในการดำรงชีวิตประจำวันของตน ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน คือ มีนิสัยรักสะอาด รักความเป็นระเบียบ รู้จักสงบเรียบร้อยและสงบใจ เพื่อจะได้เป็นคนดี เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นที่ได้พบและติดต่อสัมพันธ์กัน

ครูสอนเด็กพิเศษ ต้องมีความรอบคอบในการเลือกซื้อและจัดหาของเล่น ทั้งของเล่นในร่มและกลางแจ้งเป็นพิเศษ ของเล่นที่จะจัดไว้ให้เด็กพิเศษเล่นทั้งในห้องเรียน และในสนามต้องไม่มีส่วนใดที่จะเป็นอันตรายให้เกิดอันตรายต่อเด็กพิเศษได้ ครูต้องคิดถึงสภาพความบกพร่องของเด็ก ๆ ประกอบการพิจารณาซื้อหรือสร้างเครื่องเล่นให้กับพวกเขา และครูต้องพิจารณาถึงคุณสมบัติของเครื่องเล่นด้วยว่าเครื่องเล่นหรือของเล่นนั้น ๆ ส่งเสริมสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตและพัฒนาสติปัญญาให้กับเด็กได้ดีเพียงใด

4.2 การวางแผนการสอน

ข้อที่ควรคิดเพื่อวางแผนการสอน มี 5 ประการ คือ การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพการสอน กิจกรรมในการเรียนการสอน อุปกรณ์การสอน และการให้แรงเสริม

1. บรรยากาศการเรียนการสอน

ในการนำเข้าสู่บทเรียนครูควรเตรียมสื่อ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้อยู่ในที่ที่ควรอยู่ เพื่อให้สะดวกต่อการหยิบใช้ได้ทันจังหวะการสอน และครูควรบอกเด็ก ๆ ให้ทราบถึงจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ครูต้องการให้เด็กได้แสดงออก ก่อนทำการสอนเพื่อที่เด็ก ๆ จะได้รู้ตัวว่าตนต้องทำอะไรบ้าง และทำอย่างไร บรรยากาศในการเรียนการสอนจึงจะเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

สิ่งสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน คือ สภาพอารมณ์ของครู และนักเรียน ครูสอนเด็กพิเศษจะต้องเป็นผู้ที่มีอารมณ์คงที่ ควรมีหน้าตาที่ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดกับเด็กด้วยเสียงที่มีความอ่อนโยน ถึงแม้ว่าจำเป็นจะต้องทำสีหน้าเคร่งเป็นบางครั้ง เพื่อปราบพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็กบางคน แต่การเคร่งเครียดนั้นจะต้องหมดลง เมื่อเสร็จสิ้นการปรับพฤติกรรมของเด็กคนนั้นแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้บรรยากาศของการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีความสุขต่อไป

2. สภาพการสอน

เมื่อทำการสอน ครูควรอธิบายบทเรียนให้ชัดเจนก่อนให้นักเรียนลงมือทำงาน และถ้าเป็นบทเรียนที่ต้องแสดงให้เด็กดูก่อน ครูควรสาธิตและบอกถึงประโยชน์ของเรื่องที่เรียนให้เด็กได้ทราบ สำหรับเด็กพิเศษนั้นการอธิบายและการสาธิตต้องทำให้มากที่สุด โดยใช้คำอธิบายและตัวอย่างที่ต่าง ๆ กัน ต่อบทเรียนหนึ่งบท สิ่งที่ครูควรพิจารณา คือ การเลือกวิธีสอนให้เป็นที่น่าสนใจและเด็กได้มีส่วนร่วมเป็นผู้กระทำ ซึ่งหมายความว่า ครูอาจใช้วิธีสอนหลายแบบในการสอนบทเรียนเดียวก็ได้ เช่น ใช้การบรรยาย ประกอบการแสดงบทบาทสมมุติในการสอนเรื่อง ถูกหนูตามตัว เป็นต้น

สำหรับบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อน เกินความรู้ความสามารถของเด็ก ครูไม่ควรนำมาสอน ก่อนที่จะเตรียมพื้นฐานความรู้สำหรับเรื่องนั้น ให้เด็กมีความพร้อมที่จะเข้าใจบทเรียนนั้นเสียก่อน และเพื่อให้ผลการสอนมีศักยภาพ ครูควรตรวจสอบตลอดเวลาสอนว่า นักเรียนมีความเข้าใจบทเรียนอย่างแท้จริง

3. กิจกรรมในการเรียนการสอน (หรือแบบฝึกหัด)

ในการสอนแต่ละครั้ง ครูควรจัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กับบทเรียน และเป็นกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดที่นักเรียนได้กระทำแบบมีการแสดงออกที่เห็นได้ ในบางครั้งครูให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำแบบฝึกหัดให้กับเด็กเป็นรายบุคคล แต่บางครั้งครูจำเป็นต้องสอนซ้ำเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับเด็กทุกคน

4. รูปการสอน

ครูควรรูปการสอนทำแบบเรียนโดยให้เด็กบอกหรืออธิบายสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว ครูอาจให้ที่บ้านเพื่อเป็นการทบทวนและตรวจสอบผลการเรียน

5. การให้แรงเสริมเพื่อกระตุ้นการเรียนการสอน

การกระตุ้นเร้าการเรียนการสอนโดยใช้แรงเสริม ได้แก่ การทำให้เด็กได้รับความสำเร็จในบทเรียน เช่น ให้บัตรงานที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของเด็กที่สามารถทำได้ถูกต้อง และเสร็จทันเวลา การบอกผลคะแนนที่เด็กได้รับ การเฉลยคำตอบ คำชื่นชมของครู เป็นต้น เป็นแรงเสริมที่ครูใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยลดความเครียดและความกระวนกระวายใจของเด็กที่เกิดจากการเรียนบทเรียน

4.3 การสอนด้วยวิธีสอนตามธรรมชาติ

ครูผู้สอนเด็กพิเศษ พึงรำลึกไว้เสมอว่า เด็กพิเศษก็คือเด็ก แม้ว่าความบกพร่องของเขาจะทำให้เขามีความสามารถทำงานได้อย่างคล่องแคล่วเหมือนเด็กปกติก็ตาม เพื่อให้ครูไม่เคร่งเครียดกับงานสอนในหน้าที่จนเกินไป ครูควรสอนเด็กและอยู่กับเด็กตามธรรมชาติของเด็กด้วยจิตใจที่สบายและยอมรับ หน้าที่ของครูก็คือ การเป็นผู้ช่วย ผู้นำเสนอ และดูแลให้เด็กได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

การสอนด้วยวิธีสอนตามธรรมชาติ มีหลักการดังนี้

1. การจับทำด้วยมือ (การทำงานโดยใช้มือ)

ครูต้องให้กำลังใจให้เด็กได้ใช้มือและนิ้วมือของตน จับ ถือ หรือยกสิ่งของต่าง ๆ ที่จับต้องได้ ทั้งนี้เพื่อจะได้สัมผัสเพื่อเกิดความคิดรวบยอดถึงคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่แวดล้อมตัวเขา ในเรื่องของความนุ่ม ความอ่อนนุ่ม ความกระด้าง ความแข็ง ความมีน้ำหนักและขนาดเป็นต้น ในขณะที่เดียวกันการจับทำด้วยมือก็เป็นการพัฒนากล้ามเนื้อมือและนิ้วของเด็ก ให้มีความสามารถทำงานโดยใช้มือได้คล่องแคล่วขึ้นอีกด้วย

2. การทำซ้ำซ้ำ

เด็ก ๆ ชอบและสนุกสนานที่จะเล่นเกม ฟังนิทาน ร้องเพลงและทำกิจกรรมซ้ำได้เรื่อย ๆ การทำกิจกรรมซ้ำซ้ำ เป็นการเสริมแรงการเรียนรู้

3. การค้นพบ

เด็กส่วนมากจะมีความตื่นเต้น สนใจ และชอบที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ตนค้นพบจากโลกรอบ ๆ ตัวเขา ดังนั้น ถ้าครูหรือนักเรียนได้พบสิ่งที่ควรนำมาศึกษาสังเกตและเรียนรู้ เช่น ครูพบตัวหนอน แก้วจากต้นดอกพุทธรักษา ครูก็นำมาให้เด็กได้เฝ้าสังเกตการเจริญเติบโตของตัวหนอนแก้ว จนกว่าตัวหนอนจะเป็นดักแด้ และกลายเป็นผีเสื้อในที่สุด หรือนักเรียนจับได้ปูนาตัวหนึ่ง ทั้งครูและนักเรียนก็จะ

สนทนากันเรื่องปูนา ทั้งนี้แม้ว่าในวันนั้นครูได้เตรียมบทเรียนอื่นไว้แล้ว ครูก็จะยืดหยุ่นให้เวลากับปูนาที่เด็กกำลังสนใจก่อน

4. การเลียนแบบ

เด็ก ๆ เรียนรู้จากการสังเกต และเลียนแบบบุคคลอื่นที่เขาได้พบปะสังสรรค์ด้วย จึงควรจัดให้เด็กได้มีโอกาสดำเนินกิจกรรมกับเด็กปกติให้มาก ๆ

5. เกม

เกมที่สนุกและเสริมบทเรียนจะเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ ครูผู้สอนเด็กพิเศษจึงควรชวนหาหาเกมต่าง ๆ มาเสริมการเรียนการสอนอยู่เสมอ

4.4 หลักสูตรและหลักการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่เป็นภาระแก่ครอบครัว และสังคมที่ตนอาศัยอยู่

หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรครอบคลุมเนื้อหา 4 หมวดคือ

หมวดที่ 1 ความพร้อมและเนื้อหาที่จำเป็น

หมวดที่ 2 การสื่อสาร (การติดต่อผู้อื่น) ภาษาและพัฒนาการทางความคิดความจำ

หมวดที่ 3 ทักษะในทางสังคม การดำรงชีวิต นันทนาการและการพัฒนาบุคลิกลักษณะ

หมวดที่ 4 พื้นฐานทางด้านการงานและอาชีพ

เนื้อหาที่กำหนดไว้นี้ เป็นขอบข่ายกว้าง ๆ เนื่องจากเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนหนังสือได้ มีความต้องการแตกต่างกันและชุมชนแต่ละแห่ง สามารถสนองความต้องการของเด็กได้ในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนั้น หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาประเภทนี้ อาจมีรายละเอียดแตกต่างกันไป หลักสูตรในแต่ละระดับควรเน้นในสิ่งต่อไปนี้

1. ระดับก่อนประถมศึกษา หลักสูตรในระดับนี้ควรเน้นความพร้อมของเด็กทั้งในด้านความคิด ความจำ ร่างกาย อารมณ์และสังคมของเด็ก ความพร้อมของเด็กเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนระดับประถมศึกษา การพัฒนาทักษะของเด็กในระดับนี้ ควรเน้นทักษะที่จำเป็นที่จะช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการเรียน เช่น การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ การฝึกให้เด็กมีความสนใจในบทเรียนนานขึ้น การฝึกความคิดความจำ ฝึกภาษา ฝึกพูด เป็นต้น

2. ระดับประถมศึกษา หลักสูตรในระดับนี้ควรเน้นเกี่ยวกับการอ่าน คณิตศาสตร์ และภาษา ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษานั้น มีความสำคัญรองลงไป แต่นักการศึกษาควรให้ความสนใจอยู่และยังหาข้อยุติไม่ได้ว่า ควรให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาประเภทนี้เรียนวิชาสองหมวดหลังนี้หรือไม่ แต่สิ่งที่นักวิชาการเห็นพ้องต้องการคือ หากบรรจุเนื้อหาสองหมวดหลังนี้ลงในหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความ

บกพร่องทางสติปัญญา ควรปรับปรุงเนื้อหาให้แตกต่างไปจากหลักสูตรสำหรับเด็กปกติ ตลอดจนจัดเอกสารการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของเด็ก ส่วนเนื้อหาด้านวิชาดนตรีและศิลปะนั้น ก็ควรจัดให้เหมาะสมกับเด็กประเภทนี้เช่นกัน

3. ระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษา สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนหนังสือได้ ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่แตกต่างไปจากหลักสูตรในสมัยก่อนมาก กล่าวคือ การจัดหลักสูตรในระดับนี้เป็นความต้องการและความสามารถของเด็กเป็นสำคัญ หากเด็กมีความสามารถในการเรียน เด็กควรได้รับการส่งเสริมให้เรียนวิชาที่เหมาะสม หากเด็กไม่มีความพร้อมที่จะเรียนในหลักสูตรที่เน้นวิชาการ ควรให้เด็กเรียนในด้านอาชีพและฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต จุดประสงค์สำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็กระดับนี้เพื่อเตรียมเด็กให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ตามสภาพของสิ่งแวดล้อม และสังคมในท้องถิ่นของเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถดำรงชีพในสังคมได้ ควรฝึกให้เด็กมีทักษะในด้านต่อไปนี้คือ ทักษะทางด้านการงานและอาชีพ การครองเรือน นันทนาการ การดูแลสุขภาพและการดำรงชีพในชุมชน (ผดุง อารยะวิญญู, 2533 : 38-40)

หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้นั้น เป็นการจัดการศึกษาที่มีได้แตกต่างจากเด็กปกติแต่ประการใด คือ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งหวัง ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะนิสัย มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ อ่านออก เขียนได้ และการคิดคำนวณ ตลอดจนสามารถดูแลรักษา สุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัวได้อย่างเหมาะสม เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไม่สามารถเรียนวิชาการต่าง ๆ ได้เท่าเทียมกับเด็กปกติ จึงจำเป็นที่ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจผู้เรียนและจัดการเรียนการสอนให้ถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียน โดยการปรับหลักสูตรจากเด็กปกติทั่ว ๆ ไป ให้สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการพิเศษของผู้เรียน เพื่อพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรจัดเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับกลุ่มบุคคล ความสามารถและความต้องการของผู้เรียน เช่น การฟัง อ่าน เขียน และทักษะการคำนวณเบื้องต้นที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน สามารถช่วยเหลือตัวเอง รักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง ตลอดจนสามารถทำงานและปรับตัวให้เข้ากับคนปกติได้อย่างมีความสุข (กรมสามัญศึกษา, ม.ป.ป. : 13)

นอกจากนั้น หลักการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรคำนึงถึงระดับความสามารถของเด็กเป็นหลัก ความยากง่ายของเนื้อหา การใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจในการฟัง และจำเป็นมากที่จะต้องใช้วิธีสอนที่จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและจำได้แม่นยำในเรื่องที่สอน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จึงต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์การสอน และการเสริมแรง (ผดุง อารยะวิญญู, 2533 : 43-44)

หลักการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำเป็นต้องมีวิธีสอนที่แตกต่างไปจากการสอนปกติ เพื่อสนองความต้องการพิเศษของเด็กเหล่านี้ ซึ่งมีหลักการสอนดังนี้

1. ครูต้องคำนึงถึงความพร้อมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพราะเด็กมีความพร้อมช้ากว่าเด็กปกติ ก่อนทำการสอนถึงใดครูจะต้องเตรียมความพร้อมก่อนนาน ๆ เมื่อเด็กมีความพร้อมแล้ว ครูจึงทำการสอนวิชานั้น ๆ
2. สอนตามความสามารถและความต้องการของเด็กแต่ละคน โดยจัดสภาพการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพและลักษณะของเด็กคนนั้น
3. สอนตามระดับสติปัญญา เพราะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีระดับสติปัญญาดำกว่าเด็กทั่วไปที่มีอายุเท่ากัน
4. ขอบรับความสามารถและพยายามส่งเสริมความสามารถของเด็ก อย่าตามใจหรือคอยช่วยเหลือมากเกินไป
5. พยายามฝึกให้เด็กช่วยตัวเองให้มากที่สุด จะเป็นการช่วยให้เด็กพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้น และแบ่งเบาภาระจากผู้เลี้ยงดู
6. สอนตามการวิเคราะห์งาน (Task Analysis) โดยการแบ่งงานเป็นขั้นตอนย่อย ๆ หลาย ๆ ขั้นตอน เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เพื่อไม่ให้เด็กสับสน ให้เด็กประสบความสำเร็จในงาน ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้แก่เด็ก
7. ใช้หลักการสอนแบบ 3R_s คือ
 - 7.1 Repetition คือ การสอนซ้ำและใช้เวลาสอนมากกว่าเด็กปกติ ใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี ในเนื้อหาเดิม
 - 7.2 Relaxation คือ การสอนแบบไม่ตึงเครียด ไม่สอนเนื้อหาวิชาเดียวกันเกิน 15 นาที ควรเปลี่ยนกิจกรรมการสอน วิชาการ เป็นการเต้น ร้องเพลง คนตรี หรือเล่นนิทานบ้าง
 - 7.3 Routine คือ การสอนให้เป็นกิจวัตรประจำวัน เป็นกิจกรรมที่จะต้องทำเป็นประจำสม่ำเสมอในแต่ละวัน
8. สอนโดยการแบ่งหมู่ตามตารางสอน สามารถทำได้ดีในกรณีที่เด็กมีระดับสติปัญญาใกล้เคียงกัน
9. เมื่อฝึกเด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ต้องพยายามแทรกการฝึกหลายด้าน
10. ต้องช่วยให้เด็กพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กทุกคนจะเรียนได้ดีถ้าเขามีความรู้สึกระบายความสำเร็จ
11. สอนทีละขั้นตอน จากสิ่งใกล้ตัวไปหาสิ่งไกลตัว หรือจากง่ายไปหายาก เพื่อไม่ให้เด็กสับสนงานบางอย่างที่เด็กปกติในวัยเดียวกันเห็นว่าง่าย แต่เด็กเหล่านี้อาจสับสนไม่เข้าใจ

12. สอนโดยกระทำจริง
13. สอนสิ่งที่มีความหมายสำหรับเด็กและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กเข้าใจยาก ครูต้องพยายามอธิบาย โดยใช้คำง่าย ๆ และยกตัวอย่างประกอบ
14. ต้องพยายามจัดการสอนให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้มีหลักการใหม่ ๆ เพื่อฝึกให้เด็กคิด
15. สอนโดยใช้ของจริงหรืออุปกรณ์ประกอบทุกครั้ง ต้องใช้เวลาเด็กมากพอสมควรในการเปลี่ยนกิจกรรมอย่างหนึ่งไปสู่กิจกรรมอีกอย่างหนึ่ง
16. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ต้องอาศัยแรงจูงใจและการเสริมแรง
17. มีการประเมินผลความก้าวหน้าของเด็กในทุกด้านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
18. ครูต้องเชื่อว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความสามารถและศักยภาพในตนเอง สามารถพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพได้ทุกคน
19. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา นอกจากสอนด้านวิชาการแล้ว ต้องคำนึงถึงการส่งเสริมพฤติกรรมการปรับตัว ปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ส่งเสริมพัฒนาทางด้านอารมณ์ ภาษา และพัฒนาบุคลิกภาพไปพร้อม ๆ กัน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

การสร้างชุดการสอนแบบบูรณาการวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับพอเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการทดลองพบว่า เกณฑ์ประสิทธิภาพชุดการสอนสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานกำหนด 90.34 % 86.91 % นักเรียนสามารถเรียนรู้ และบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ 60 % (พิบูล เลี้ยวศิริพงศ์. 2533)

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ในการซ่อมเสริมจุดบกพร่อง เรื่องเวลาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดการสอนซ่อมเสริมกับการสอนซ่อมเสริมปกติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริมโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่อง เวลาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะชุดที่ 1 ชุดที่ 2 และผลรวมทั้ง 3 ชุด แต่ไม่แตกต่างกันในชุดที่ 3 (วาทีนิ วีระตระกูล. 2534)

การสร้างชุดการสอนการใช้ห้องสมุด ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนโดยวิธีการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ศิริธร แสงสกุลโรจน์. 2535)

การทดลองใช้ชุดการสอนฝึกฟังสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับปฐมวัย พบว่า แบบฝึกหัดระหว่างการเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าอยู่ระหว่าง 82.50 ถึง 96.70 และ 82.50 ถึง 95.00 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีเกณฑ์ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดและนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับปฐมวัย มีผลสัมฤทธิ์ทางการฟังหลังเรียนด้วยชุดการสอนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยชุดการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วิไล ทรงกิจเจริญผล. 2538)

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การเปรียบเทียบวิธีการสอนแบบใช้ชุดการสอนกับวิธีสอนแบบธรรมดา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า วิธีสอนโดยใช้ชุดการสอนมีประสิทธิภาพมากกว่าการสอนด้วยวิธีปกติ นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของกลุ่มทดลองที่สอนด้วยชุดการสอน ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์หลังการทดลอง ผลการวิเคราะห์พบว่า เด็กทุกคนมีความคิดเห็นในทางที่ดีต่อการสอนด้วยชุดการสอนอย่างมีนัยสำคัญ (Mecks. 1975 : 295 – 296)

เอเลน จีน แบร์ด แมคโดนัลด์ ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาและประเมินค่าของคู่มือการสอนสื่อประสม แบบกิจกรรมรายบุคคลสำหรับใช้สอนซ่อมเสริมวิชาภาษาอังกฤษ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนและทัศนคติ โดยใช้คู่มือที่เรียนด้วยตัวเองกับวิธีสอนแบบธรรมดา ที่ใช้การบรรยายและการอภิปราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ นักศึกษาในวิทยาลัยในชุมชน จำนวน 126 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้คู่มือสามารถทำคะแนนสอบหลังเรียนได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม และนอกจากนั้น กลุ่มทดลองยังมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนโดยใช้คู่มือ (Mc Donald. 1973)

ศึกษาประสิทธิภาพของการฝึกทักษะระหว่างบุคคลกับการรับรู้ด้านทักษะทางสังคมของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับพอเรียนได้ และระดับพอฝึกได้ด้วยชุดการสอน เรื่องการแนะนำและการช่วยเหลือ ความแตกต่างของบุคคลและการวิพากษ์วิจารณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้มีความบกพร่องทางสติปัญญาทั้งสองกลุ่ม สามารถเรียนรู้และปฏิบัติทักษะใหม่ทางสังคมได้ในสถานการณ์เลียนแบบ และเมื่อประเมินในสถานการณ์จริง พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน (Bates. 1980 : 237 - 248)

เอเลน ฮอฟไมสเตอร์ และเอช เคนตัน รีวิส สร้างคู่มือสำหรับผู้ปกครองนำไปช่วยสอนเด็กที่บ้าน โดยสร้างขึ้นสำหรับช่วยเด็กที่เรียนช้า ต้องการการสอนซ่อมเสริมในวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งปรากฏว่าช่วยให้การเรียนของเด็กดีขึ้น (Hofmeister and Reavis. 1994 : 55 – 56)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษา การใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคลากรสาธารณสุข เรื่อง ทักษะการช่วยเหลือตนเองและทักษะพื้นฐานงานบ้าน เกี่ยวกับความเหมาะสมของคู่มือ รูปแบบการดำเนินการ ความเข้าใจและการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงานความคิดเห็น ต่อปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

ขั้นเตรียมการ

1. การสำรวจสภาพข้อมูล
 2. การเลือกตัวอย่างประชากร
 3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 5. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล
- การดำเนินการแต่ละขั้นมีรายละเอียด โดยลำดับดังนี้

1. การสำรวจสภาพข้อมูล

การจัดทำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคลากรสาธารณสุข ได้จัดทำครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2536 เป็นการรวบรวมทักษะต่างๆในการฝึกเด็กซึ่งได้แก่ ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะการรับรู้ และเข้าใจภาษา ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะสังคมและทักษะพื้นฐานงานบ้าน ไว้ในเล่มเดียวกัน โดยมีหัวข้อเรื่องในแต่ละทักษะและมีขั้นตอนการสอนเป็นหลักใหญ่ๆในแต่ละหัวข้อ ซึ่งนำไปใช้กับเด็กปัญญาอ่อน อายุ 6 ปีขึ้นไปได้ผลดี ในปี พ.ศ. 2541 ได้มีการปรับปรุงเพิ่มเนื้อหาสาระ มีวัตถุประสงค์ มีโครงสร้างหลักในแต่ละเนื้อหา คือ มีชื่อเรื่อง อุปกรณ์ วิธีการฝึกและเกณฑ์การประเมินผล ซึ่งขั้นตอนในแต่ละเรื่องมีความละเอียดมากขึ้น แยกเล่มเป็นแต่ละทักษะ เพื่อสะดวกต่อบุคลากรสาธารณสุขในการนำไปปฏิบัติ เพื่อฝึกบุคคลปัญญาอ่อนให้ได้ประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

2. การเลือกตัวอย่างประชากร

2.1 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคลากรสาธารณสุข ทั้งพยาบาลวิชาชีพ พยาบาลเทคนิคและเจ้าหน้าที่พยาบาล ซึ่งปฏิบัติงานในโรงพยาบาลราชานุกูล และใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันในการสอนเด็ก จากทุกหอผู้ป่วย โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 100 คน

2.2 เป็นบุคลากรสาธารณสุขที่เป็นพยาบาลวิชาชีพ พยาบาลเทคนิค ตั้งกีดหน่วยงานอื่นๆทั้งใน กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ที่ได้รับการอบรมภาวะปัญญาอ่อนและใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันในการสอนเด็กตั้งแต่ปี 2541 – 2543 โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 50 คน

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ คือแบบสอบถามบุคลากรสาธารณสุข จำนวน 1 ชุด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการวิจัย เกี่ยวกับการศึกษาการใช้คู่มือต่างๆ จากเอกสาร ตำราวารสาร วิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

3.2 สัมภาษณ์และสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ

3.3 ประมวลข้อมูลที่ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาการใช้คู่มือ ความเหมาะสมของคู่มือ รูปแบบการดำเนินการ ความเข้าใจและการนำคู่มือไปใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความคิดเห็นต่างๆต่อปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่างๆ

3.4 สร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุม เนื้อหาสาระต่างๆ โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

3.4.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (บุคลากรสาธารณสุข)

รวมคำถามจำนวน 13 ข้อ

3.4.2 ส่วนที่ 2 ความเหมาะสมและรูปแบบของคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน

รวมคำถามจำนวน 6 ข้อ

3.4.3 ส่วนที่ 3 ความเข้าใจและการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันปฏิบัติ

รวมคำถาม จำนวน 14 ข้อ

3.4.4 ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน

3.5 ตรวจสอบคุณภาพและการแก้ไขปรับปรุง

3.5.1 โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุมเกี่ยวกับการใช้คู่มือฯ ความเหมาะสมของภาษาและความสอดคล้องของเครื่องมือต่างๆที่สร้างขึ้น และแก้ไขปรับปรุงตามที่ได้รับคำแนะนำ

3.5.2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาปรับปรุง แก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับบุคลากรสาธารณสุขบางกลุ่ม ที่ไม่ได้รับการรู้เป็นตัวอย่างประชากร จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา การสื่อความหมายและเนื้อหา เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย ผู้วิจัยรวบรวมเก็บข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

4.1 ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ภายในโรงพยาบาลราชานุกุลพร้อมกำหนดวันส่งคืนมาให้ผู้วิจัย

4.2 สำหรับหน่วยงานภายนอกโรงพยาบาลราชานุกุล ผู้วิจัยได้ส่งจดหมายพร้อมติดอากรแสตมป์ในการส่งกลับมาให้ผู้วิจัย และกำหนดวันส่งคืนมาให้ผู้วิจัย

4.3 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 127 ฉบับ เป็นบุคลากรสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลราชานุกุล จำนวน 87 คน และเป็นบุคลากรสาธารณสุขสังกัดหน่วยงานอื่นๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด จำนวน 40 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในการวิจัย มีลักษณะดังนี้

5.1 ในส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและส่วนที่ 4 ความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ คำร้อยละนำเสนอในรูปแบบของความเรียงและตารางแสดงค่าทางสถิติประกอบ

5.2 ในส่วนที่ 2 ความเหมาะสม และรูปแบบของคู่มือ และข้อมูลในส่วนที่ 3 ความเข้าใจและการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ คำร้อยละ คำเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีการแจกแจงความถี่ และนำเสนอในรูปแบบความเรียงและตารางแสดงค่าทางสถิติประกอบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่องการศึกษาการใช้คู่มือฝึกเด็ก ในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคลากรสาธารณสุขตามลำดับ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.

ส่วนที่ 2 ความเหมาะสมและรูปแบบของคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน

ส่วนที่ 3 ความเข้าใจและการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน ไปใช้ในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ			อายุ			ปฏิบัติงานในตำแหน่ง		
เพศ	จำนวน	ร้อยละ	ระหว่าง	จำนวน	ร้อยละ	ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	11	8.7	25-40 ปี	68	53.5	พยาบาลวิชาชีพ	84	66.1
หญิง	115	90.5	41-50 ปี	42	33.1	พยาบาลเทคนิค	33	26
ไม่ตอบ	1	.8	51 ปีขึ้นไป	16	12.6	เจ้าหน้าที่พยาบาล	1	0.8
			ไม่ระบุอายุ	1	0.8	พยาบาลสาธารณสุข	9	7.1
						พยาบาลครอบครัว		
						พยาบาลอนามัยโรงเรียน		
รวม	127	100	รวม	127	100	รวม	127	100

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า มีทั้งหมด 127 คน เป็นหญิงร้อยละ 90.5 เป็นชาย ร้อยละ 8.7 มีอายุระหว่าง 25 ปีถึง 40 ปี ร้อยละ 53.5 รองลงมาอายุ 41ปีถึง 50ปี ร้อยละ 33.1ปฏิบัติงานในตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ ร้อยละ 66.1 รองลงมาตำแหน่งพยาบาลเทคนิค ร้อยละ 26 และปฏิบัติงานในตำแหน่งพยาบาล สาธารณสุข พยาบาลครอบครัว พยาบาลอนามัยโรงเรียนร้อยละ 7.1

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับสถานที่ทำงานและงานที่รับผิดชอบ

สถานที่ทำงาน	จำนวน	ร้อยละ	งานที่รับผิดชอบ	จำนวน	ร้อยละ
โรงพยาบาลศูนย์	5	3.9	งานด้านบริหาร	20	15.7
โรงพยาบาลชุมชน	3	2.4	งานด้านบริการ	89	70.1
โรงพยาบาลของกรมสุขภาพจิต	80	63	งานด้านวิชาการ	10	7.9
ศูนย์บริการสาธารณสุข	35	27.6	งานด้านอื่นๆ	6	4.7
ไม่ตอบ	4	3.1	ไม่ตอบ	2	1.6
รวม	127	100	รวม	127	100

จากตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ สถานที่ทำงานพบว่า ส่วนใหญ่ของสถานที่ทำงานจะเป็นโรงพยาบาลของกรมสุขภาพจิตคิดเป็นร้อยละ 63 รองลงมาเป็นศูนย์บริการสาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ 27.6 และมีงานที่รับผิดชอบในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็น งานด้านบริการ คิดเป็นร้อยละ 70.1 รองลงมาเป็นงานด้านบริหาร คิดเป็นร้อยละ 15.7 และยังปฏิบัติงานในด้านวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 7.9

ตารางที่ 3 แสดงการได้รับคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูล

คู่มือฝึกเด็กฯ	ทักษะการช่วยเหลือตนเอง			ทักษะพื้นฐานงานบ้าน		หนังสืออื่นๆ	
	เคย	ไม่เคย	ไม่ตอบ	เคย	ไม่เคย	เคย	ไม่เคย
ได้รับหนังสือ (จำนวน)	113	14	-	112	15	41	86
(ร้อยละ)	89.0	11.0		88.2	11.8	32.3	67.7
ได้รับการอบรม (จำนวน)	90	36	1	-	-	-	-
(ร้อยละ)	70.9	28.3	0.8				

จากตารางที่ 3 การได้รับหนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูล พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับหนังสือคู่มือฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง คิดเป็นร้อยละ 89 รองลงมาได้รับหนังสือคู่มือฝึกทักษะพื้นฐานงานบ้าน คิดเป็นร้อยละ 88.2 และเคยได้รับหนังสืออื่นๆคิดเป็นร้อยละ 32.3 และส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้หนังสือคู่มือฝึกทักษะเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเองเพียงเรื่องเดียว คิดเป็นร้อยละ 70.9 และไม่เคยรับการอบรม คิดเป็นร้อยละ 28.3

ตารางที่ 4 แสดงความต้องการเข้ารับการอบรมการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน

ผู้ต้องการเข้ารับการอบรม	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่ตอบ
จำนวน	77	36	14
ร้อยละ	60.6	28.3	11.1

จากตารางที่ 4 แสดงความต้องการเข้ารับการอบรมการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันพบว่า ส่วนใหญ่ ต้องการอบรมเกี่ยวกับการใช้หนังสือคู่มือฯ คิดเป็นร้อยละ 60.6

ตารางที่ 5 แสดงลักษณะการใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน

การใช้หนังสือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน	ใช้ทุกวัน	ใช้วันเว้นวัน	ใช้นานๆ ครั้ง	ใช้ทุกสัปดาห์	ไม่เคยใช้	ไม่ตอบ
เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง	29 (22.8)	3 (2.3)	34 (26.6)	38 (29.7)	21 (16.4)	2 (1.6)
เรื่อง ทักษะพื้นฐานงานบ้าน	18 (14.1)	2 (1.6)	50 (39.1)	39 (30.5)	14 (10.9)	4 (3.1)

จากตารางที่ 5 ลักษณะการใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันแต่ละทักษะ พบว่า ในเรื่อง ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ส่วนใหญ่ใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กฯ ทุกสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 29.7 รองลงมาใช้นานๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.6 และใช้ทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 22.8

ในเรื่องทักษะพื้นฐานงานบ้าน พบว่า ส่วนใหญ่ใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กฯ นานๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.1 รองลงมาใช้ทุกสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 30.5 และใช้ทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 14.1

ตารางที่ 6 แสดงการใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันโดยฝึกเรื่องต่อไปนี้

ทักษะ / เรื่อง	จำนวน	ร้อยละ	ทักษะ / เรื่อง	จำนวน	ร้อยละ
ทักษะการช่วยเหลือตนเอง			ทักษะการช่วยเหลือตนเอง		
การแต่งกาย			การแปรงฟันและการใส่		
ฝึกในเรื่อง			ฝึกในเรื่อง		
- การถอดเสื้อผ้าศีรษะ	69	54.3	- การใส่กระดุมเสื้อ	66	52.0
- การถอดเสื้อผ้าหน้า	60	47.2	- การปลดกระดุมเสื้อ	65	51.2
- การใส่เสื้อผ้าหน้า	57	44.9	- การถอดถุงเท้า	48	37.8
- การถอดกางเกง/ กระโปรง ที่มีซิป	54	42.5	- การถอดเชือกกรองเท้า	27	21.3
และตะขอ			- การถอดกรองเท้า	49	38.6
- การใส่เสื้อสวมศีรษะ	66	52.0	- การใส่ถุงเท้า	51	40.2
- การใส่กางเกง / กระโปรง ที่มีซิป	49	38.6	- การร้อยเชือกกรองเท้า	31	24.4
และตะขอ			- การผูกเชือกกรองเท้า	30	23.6
- การใส่เสื้อชั้นใน	16	12.6	- การใส่รองเท้า	52	40.9
- การเปลี่ยนกางเกงโดยใช้ผ้าขาวม้า	24	18.9	- การใส่ตะขอกระโปรง / กางเกง	25	19.7
- การเปลี่ยนผ้าโดยใช้ผ้าถุงที่มีขอบ	25	19.7	- การปลดตะขอกระโปรง /	49	38.6
ยางยืด			กางเกง		
การทำความสะอาดร่างกาย			- การผูกซิป	44	34.6
ฝึกในเรื่อง			การรับประทานอาหาร		
- การล้างหน้า	66	52.0	ฝึกในเรื่อง		
- การอาบน้ำ	66	52.0	- การดื่มน้ำ	66	52.0
- การเช็ดตัว	56	44.1	- การเคี้ยวอาหาร	48	37.8
- การล้างมือ	65	51.2	- การจับช้อน	74	58.3
- การแปรงฟัน	73	57.5	- การฝึกกลืนเนื้อบริเวณปากเพื่อ	36	28.3
- การสระผม	50	39.4	พร้อมที่จะกลืนอาหารหยาบ		
- การหวีผม	47	37.0	การขบถ่าย ฝึกในเรื่อง		
- การใส่ผ้าอนามัย	13	10.2	- การถ่ายปัสสาวะ	71	55.9
- การทำความสะอาดขณะมี	9	7.1	- การถ่ายอุจจาระ	59	46.5
รอบเดือน			- การทำความสะอาดหลังการ	65	51.2
			ขบถ่าย		

จากตารางที่ 6 การเลือกหัวข้อเรื่องการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง ในเรื่องการแต่งกาย พบว่า ส่วนใหญ่ฝึกในเรื่อง การถอดเสื้อผ้าทางศีรษะ คิดเป็นร้อยละ 54.3 รองลงมาเรื่องการใส่เสื้อผ้าศีรษะ คิดเป็นร้อยละ 52 ส่วนเรื่องที่ฝึกน้อยมาก คือเรื่อง การใส่เสื้อชั้นใน คิดเป็นร้อยละ 12.6

เรื่องการปลดและการใส่ พบว่าส่วนใหญ่ฝึกในเรื่อง การใส่กระดุมเสื้อ คิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมาเรื่องการปลดกระดุมเสื้อ คิดเป็นร้อยละ 51.2 ส่วนเรื่องที่ฝึกน้อยมาก คือ การใส่ตะขอกะโปรง / กางเกง คิดเป็นร้อยละ 19.7

เรื่อง การทำความสะอาดร่างกาย พบว่าส่วนใหญ่ฝึกในเรื่องการแปรงฟัน คิดเป็นร้อยละ 57.5 รองลงมาเรื่อง การล้างหน้า และการอาบน้ำคิดเป็นร้อยละ 52 ส่วนเรื่องที่ฝึกน้อยมากคือการทำความสะอาดขณะมีรอบเดือน คิดเป็นร้อยละ 7.1

เรื่องการรับประทานอาหาร พบว่า ส่วนใหญ่ฝึกในเรื่อง การจับช้อน คิดเป็นร้อยละ 58.3 รองลงมาเรื่องการดื่มน้ำ คิดเป็นร้อยละ 52 ส่วนเรื่องที่ฝึกน้อยมาก คือการฝึกกลืนเนื้อบริเวณปาก เพื่อพร้อมที่จะกลืนอาหารหยาบ คิดเป็นร้อยละ 28.3

เรื่องการขับถ่าย พบว่า ส่วนใหญ่ฝึกในเรื่อง การถ่ายปัสสาวะ คิดเป็นร้อยละ 55.9 รองลงมาคือ เรื่อง การทำความสะอาดหลังการขับถ่าย คิดเป็นร้อยละ 51.2 ส่วนเรื่องที่ฝึกน้อยมาก คือ การถ่ายอุจจาระ คิดเป็นร้อยละ 46.5

ตารางที่ 7 แสดงการใช้หนังสือคู่มือฯ เรื่องทักษะพื้นฐานงานบ้าน โดยฝึกในเรื่องต่อไปนี้

ทักษะ / เรื่อง	จำนวน	ร้อยละ	ทักษะ / เรื่อง	จำนวน	ร้อยละ
ทักษะพื้นฐานงานบ้าน					
การทำความสะอาดเครื่องใช้ต่างๆ			การทำความสะอาดบริเวณบ้าน		
ฝึกในเรื่อง			ฝึกในเรื่อง		
- การเช็ดเก้าอี้	49	38.6	- การโกยขยะใส่ถัง	22	17.3
- การเช็ดโต๊ะ	55	43.3	- การกวาดพื้นด้วยไม้กวาดอ่อน	44	34.6
- การล้างจาน	21	22.0	- การกวาดพื้นซีเมนต์ที่เปียกด้วย	8	6.3
- การล้างช้อน ส้อม	28	16.5	ไม้กวาดทางมะพร้าว		
- การล้างแก้วน้ำ	33	26.0	- การถูพื้นบ้าน	37	29.1
			- การทำความสะอาดห้องน้ำ	13	10.2
			- การทำความสะอาดห้องส้วม	12	9.4
			- การดูแลบริเวณนอกบ้าน	15	11.8
การทำความสะอาดเครื่องแต่งกาย			การจัดเตรียมเครื่องใช้ภายใน		
ฝึกในเรื่อง			บ้าน ฝึกในเรื่อง		
- การซักเสื้อ	25	19.7	- การจัดเก็บสิ่งของ	33	26.0
- การซักกางเกง	27	21.3	- การจัดโต๊ะอาหาร	37	29.1
- การซักถุงเท้า	24	18.9	- การเตรียมอาหารก่อนก่อนปรุง	3	2.4
- การทำความสะอาดรองเท้าผ้าใบ	7	5.5	- การเตรียมอุปกรณ์ในการทำ	4	3.1
- การทำความสะอาดรองเท้าหนัง	5	3.9	อาหารและหุงต้ม		
การจัดเตรียมเครื่องแต่งกาย			- การเก็บที่นอน	20	15.7
ฝึกในเรื่อง			- การปูที่นอน	16	12.6
- การตากเสื้อ	32	25.2			
- การรีดเสื้อ	12	9.4	- การใส่ปลอกหมอน	21	16.5
- การรีดกระโปรงนักเรียน	7	5.5	- การพับผ้าห่ม	19	15.0
- การรีดกางเกงขาสั้น	9	7.1	การเกษตรและเลี้ยงสัตว์		
- การรีดผ้าอื่นๆ	7	5.5	ฝึกในเรื่อง		
			- การปลูกต้นไม้	11	8.7
			- การพรวนดิน	9	7.1
			- การให้อาหารสัตว์	8	6.3
			- การรดน้ำต้นไม้โดยใช้บัวรดน้ำ	24	18.9
			- การรดน้ำต้นไม้โดยใช้ถังน้ำ	8	6.3

ตารางที่ 7 การเลือกหัวข้อเรื่องการฝึกทักษะพื้นฐานงานบ้าน ในเรื่องการทำความสะดวกเครื่องใช้ต่างๆ พบว่าส่วนใหญ่ ฝึกในเรื่องการเช็ดโต๊ะคิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมาคือเรื่อง การเช็ดเก้าอี้ คิดเป็นร้อยละ 38.6 ส่วนเรื่องที่ฝึกน้อยมาก คือ เรื่องการล้างช้อนส้อม คิดเป็นร้อยละ 16.5

เรื่องการทำความสะดวกบริเวณบ้านพบว่าส่วนใหญ่ ฝึกในเรื่อง การกวาดพื้นด้วยไม้กวาดอ่อน คิดเป็นร้อยละ 34.6 รองลงมาคือเรื่อง การถูพื้นบ้าน คิดเป็นร้อยละ 29.1 ส่วนเรื่องที่ฝึกน้อยมาก คือ เรื่องการกวาดพื้นซีเมนต์ที่เปียกด้วยไม้กวาดทางมะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 6.3

เรื่องการทำความสะดวกเครื่องแต่งกายพบว่าส่วนใหญ่ ฝึกในเรื่อง การซักกางเกง คิดเป็นร้อยละ 21.3 รองลงมาคือเรื่อง การซักเสื้อ คิดเป็นร้อยละ 19.7 ส่วนเรื่องที่ฝึกน้อยมากคือ เรื่องการทำความสะดวกรองเท้าหนัง คิดเป็นร้อยละ 3.9

เรื่องการจัดเตรียมเครื่องใช้ภายในบ้านพบว่าส่วนใหญ่ ฝึกในเรื่อง การจัดโต๊ะอาหาร คิดเป็นร้อยละ 29.1 รองลงมาคือเรื่อง การจัดเก็บสิ่งของ คิดเป็นร้อยละ 26 ส่วนเรื่องที่ฝึกน้อยมากคือเรื่อง การเตรียมอาหารก่อนปรุง คิดเป็นร้อยละ 2.4

เรื่องการจัดเตรียมเครื่องแต่งกายพบว่าส่วนใหญ่ ฝึกในเรื่อง การตากเสื้อ คิดเป็นร้อยละ 25.2 รองลงมาคือเรื่อง การรีดเสื้อ คิดเป็นร้อยละ 9.4 ส่วนเรื่องที่ฝึกน้อยมากคือเรื่อง การรีดกระโปรงนักเรียนและการรีดผ้าอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 5.5

เรื่องการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ พบว่าส่วนใหญ่ ฝึกในเรื่องการรดน้ำต้นไม้โดยใช้บัวรดน้ำ คิดเป็นร้อยละ 18.9 รองลงมาคือเรื่องการปลูกต้นไม้คิดเป็นร้อยละ 8.7 ส่วนเรื่องที่ฝึกน้อยมากคือเรื่อง การให้อาหารสัตว์และการรดน้ำต้นไม้ โดยใช้ถังน้ำคิดเป็นร้อยละ 6.3

ตารางที่ 8 แสดงการใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

อายุของเด็ก (ระหว่าง ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 - 6	38	7.6
7 - 12	268	53.5
13 ปีขึ้นไป	195	38.9
รวม	501	100

จากตารางที่ 8 การใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันพบว่า ส่วนใหญ่ ฝึกในเด็กที่มีอายุระหว่าง 7-12 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.5 รองลงมา ใช้ฝึกในเด็กอายุ ระหว่าง 13 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 38.9 และใช้กับเด็กที่มีอายุ 1-6 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.6

ตารางที่ 9 แสดงการใช้หนังสือคู่มืออื่นๆเพื่อฝึกทักษะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การใช้หนังสือคู่มือ	ใช้ ร้อยละ		ไม่ใช้ ร้อยละ		ไม่ระบุ ร้อยละ	
การใช้หนังสือคู่มืออื่นๆ	65	51.2	42	33.1	20	15.7
คู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 0-5 ปี	49	75.4	-	-	-	-
เรื่องพฤติกรรม	5	7.7	-	-	-	-
การเตรียมความพร้อมทางด้านภาษา และการใช้ภาษา	8	12.3	-	-	-	-
การฝึกกิจวัตรประจำวันในผู้ป่วยอัมพาตครึ่งซีก	3	4.6	-	-	-	-
คู่มือทดสอบบุคลิกภาพทางสังคม	5	7.7				

จากตารางที่ 9 การใช้หนังสือคู่มืออื่นๆเพื่อฝึกทักษะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาพบว่า นุศลากร ศาธารณสุขส่วนใหญ่ มีการใช้หนังสือคู่มืออื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 51.2 และการใช้หนังสือคู่มืออื่นๆพบว่าส่วนใหญ่ ใช้หนังสือคู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 0-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 75.4 รองลงมาใช้หนังสือเตรียมความพร้อมทางด้านภาษาและการใช้ภาษาคิดเป็นร้อยละ 12.3 และใช้หนังสือเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 7.7 ส่วนคู่มืออื่นๆที่ใช้น้อยมากคือการฝึกกิจวัตรประจำวันให้ผู้ป่วยอัมพาตครึ่งซีก คิดเป็นร้อยละ 4.6

การใช้หนังสือคู่มืออื่นๆพบว่า ส่วนใหญ่ ใช้คู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 0-5 ปีโดยจะใช้ฝึกในเรื่องการเตรียมความพร้อมทางด้านการใช้ภาษาและความเข้าใจในภาษา ด้านการเคลื่อนไหวการใช้กล้ามเนื้อเล็ก มัดใหญ่และสติปัญญา ทางด้านสังคม และด้านการช่วยเหลือตนเองด้วย

หนังสือการเตรียมความพร้อมทางด้านภาษาและการใช้ภาษาโดยจะใช้ฝึกในเรื่องการเขียนคำจากบัตรคำ บัตรภาพ คำเดียว คำคู่ ประโยค และฝึกพูดเกี่ยวกับความเข้าใจภาษา การใช้ภาษา ในการได้ตอบคำถามจากการเล่าภาพประกอบ และบางครั้งไม่ได้ฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้น แต่นำมาประยุกต์ใช้สอนเพื่อช่วยในการสอนให้ดีขึ้น

หนังสือเรื่องพฤติกรรมโดยจะใช้ฝึกการแก้ปัญหาในพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก

หนังสือการฝึกกิจวัตรประจำวันในผู้ป่วยอัมพาตครึ่งซีกโดยจะใช้ฝึกในเรื่องการใช้ชีวิตประจำวันในด้านต่างๆของผู้ป่วย

หนังสือคู่มือทดสอบบุคลิกภาพทางสังคมโดยจะใช้ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มมือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน

ความเหมาะสมและรูปแบบ ของกลุ่มมือฝึกเด็ก	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	5	4	3	2	1	$\bar{X}$	SD
1. คำชี้แจงหลักการและขั้นตอนการฝึก							
1.1 การฝึก ทวรวฝึกจากสิ่งที่ย่างไปขาก	52 (52.5)	32 (32.3)	10 (10.1)	3 (3.0)	2 (2.0)	4.30	.92
1.2 ทวรวฝึกแบบระบบย้อนถอยหลัง จากขั้นสุดท้ายต่อเนื่องไปถึงขั้นแรก	16 (16.5)	42 (43.3)	23 (23.7)	6 (6.2)	10 (10.3)	3.49	1.16
1.3 ทวรวฝึกโดยใช้หลักการเรียนรู้	27 (27.3)	52 (52.5)	18 (18.2)	1 (1.0)	1 (1.0)	4.04	.77
1.4 ตลอดจนระยะเวลาการฝึกใช้หลักการเสริมแรง	36 (36.7)	41 (41.9)	20 (20.4)	1 (1.0)	0 (0)	4.14	.77
1.5 เกณฑ์การประเมินผล	23 (23.5)	45 (45.9)	25 (25.5)	3 (3.1)	1 (1.0)	3.94	.98
2. วิธีการสอน การฝึกปฏิบัติ ในแต่ละเรื่องในภาพรวมมีความเหมาะสม							
2.1 ขั้นที่ 1: ขั้นนำ	20 (20.2)	59 (59.6)	18 (18.2)	1 (1.0)	1 (1.0)	3.97	.72
2.2 ขั้นที่ 2: ขั้นฝึก	25 (25.3)	51 (51.5)	22 (22.2)	1 (1.0)	0 (0)	4.01	.72
2.3 ขั้นที่ 3: ขั้นสรุป	18 (18.0)	54 (54.0)	24 (24.0)	2 (2.0)	2 (2.0)	3.84	.81
2.4 การประเมินผล	19 (19.0)	47 (40.0)	25 (25.0)	6 (6.0)	3 (3.0)	3.73	.94
2.5 ระยะเวลาการฝึก	18 (18.2)	38 (38.4)	34 (34.3)	5 (5.1)	2 (2.0)	3.78	1.17
3. สื่ออุปกรณ์ในหนังสือคู่มือฯ ที่ใช้ในการฝึก							
3.1 หาง่าย	24 (24.2)	48 (48.5)	25 (25.3)	2 (2.0)	0 (0)	3.95	.76
3.2 เหมาะสมกับเรื่องที่ฝึก	25 (25.0)	52 (52.0)	21 (21.0)	2 (2.0)	0 (0)	4.00	.74
3.3 ดัดแปลงจากวัสดุอื่นๆ ได้	13 (13.3)	49 (50.0)	34 (34.7)	2 (2.0)	0 (0)	3.74	.71
3.4 สะดวกในการนำไปใช้	18 (18.2)	53 (53.5)	24 (24.2)	4 (4.0)	0 (0)	3.86	.76

ความเหมาะสมและรูปแบบ ของคู่มือฝึกเด็ก	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	5	4	3	2	1	X	SD
4.รูปแบบของหนังสือ							
4.1 มีสีสันสวยงาม	19 (19.2)	46 (46.5)	29 (29.3)	2 (2.0)	3 (3.0)	3.7	.89
4.2. ขนาดกะทัดรัด	15 (15.0)	46 (46.0)	30 (30.0)	7 (7.0)	2 (2.0)	3.65	.89
4.3. สะดวกในการเปิดใช้	14 (14.2)	53 (54.1)	28 (28.6)	2 (2.0)	1 (1.0)	3.77	.77
4.4 มีความทนทานต่อการใช้งาน	8 (8.1)	43 (44.4)	40 (40.4)	7 (7.1)	0 (0)	3.54	.75
5.เนื้อหาทางวิชาการ							
5.1. น่าสนใจ	14 (14.1)	58 (58.6)	24 (24.2)	2 (2.0)	1 (1.0)	3.83	.73
5.2. เข้าใจได้ง่าย	15 (15.2)	54 (54.5)	27 (27.3)	2 (2.0)	1 (1.0)	3.81	.75
5.3. มีความต่อเนื่อง	14 (14.3)	51 (52.0)	32 (32.7)	1 (1.0)	0 (0)	3.80	.69
5.4 มีคำอธิบายวิธีปฏิบัติ อย่างชัดเจน	12 (12.1)	52 (52.5)	33 (33.3)	2 (2.0)	0 (0)	3.75	.69
5.5. การจัดเรียงต่างๆ ที่ใช้ในการฝึก มี ความเหมาะสม	15 (15.2)	54 (54.5)	29 (29.3)	1 (1.0)	0 (0)	3.84	.68
5.6 สามารถนำไปใช้ฝึกเด็กได้	19 (19.0)	59 (59.0)	22 (22.0)	0 (0)	0 (0)	3.97	.64
6. ภาษาที่ใช้							
6.1 เข้าใจง่าย	23 (23.0)	53 (53.0)	23 (23.0)	1 (1.0)	0 (0)	3.98	.71
6.2 ใช้คำที่สั้นกระชับ	18 (18.4)	50 (51.0)	26 (26.5)	3 (3.1)	1 (1.0)	3.83	.80
6.3 ตัวอักษรชัดเจน	26 (26.3)	54 (54.5)	18 (18.2)	1 (1.0)	0 (0)	4.06	.70
6.4 เรียบเรียงได้เป็นขั้นตอนสม่ำเสมอ	23 (23.2)	46 (46.5)	26 (26.3)	4 (4.0)	0 (0)	3.89	.81

จากตารางที่ 10 ความเหมาะสมและรูปแบบของคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันให้คะแนนเหมาะสมของคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ในเรื่องคำชี้แจงหลักการและขั้นตอนการฝึก พบว่า หัวข้อการฝึก ควรฝึกจากสิ่งที่ง่ายไปยาก ส่วนใหญ่มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.5 ส่วนการฝึกควรฝึกแบบระบบขั้นตอนด้อยถึง จากขั้นสุดท้าย ต่อเนื่องไปถึงขั้นแรก อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.3 ควรฝึก โดยใช้หลักการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 52.5 และตลอดระยะเวลาการฝึกใช้หลักการเสริมแรงอยู่ในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 41.9 ส่วนเกณฑ์การประเมินผล ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 45.9

ในเรื่องความเหมาะสมของวิธีการสอน การฝึกปฏิบัติในแต่ละเรื่องในภาพรวม พบว่า เหมาะสมมาก ใน ขั้นที่1 ขั้นนำ วิธีการสอนมีรูปแบบเหมาะสมมาก คิดเป็นร้อยละ 59.6 ขั้นที่ 2 ขั้นฝึก วิธีการสอนมีรูปแบบเหมาะสมมาก คิดเป็นร้อยละ 51.5 ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปวิธีการสอนมีรูปแบบเหมาะสมมาก คิดเป็นร้อยละ 54 และการประเมินผลมีรูปแบบเหมาะสมมาก คิดเป็นร้อยละ 40 ส่วนระยะเวลาการฝึกมีรูปแบบเหมาะสมมากคิดเป็นร้อยละ 38.4

ในเรื่องสื่ออุปกรณ์ในหนังสือคู่มือ ฯ ที่ใช้ในการฝึกทุกหัวข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก คือ หนังสือหาง่าย คิดเป็นร้อยละ 48.5 เหมาะสมกับเรื่องที่ฝึกคิดเป็นร้อยละ 52 คัดแปลงจากวัสดุอื่นๆ ได้คิดเป็นร้อยละ 50 และสะดวกในการนำไปใช้คิดเป็นร้อยละ 53.5

ในเรื่องรูปแบบของหนังสือ พบว่า ทุกหัวข้อส่วนใหญ่ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก คือ มีสีสันสวยงาม คิดเป็นร้อยละ 46.5 มีขนาดกะทัดรัดคิดเป็น ร้อยละ 46 สะดวกในการเปิดใช้ คิดเป็นร้อยละ 54.1 และมีความทนทานต่อการใช้งาน ร้อยละ 44.4

ในเรื่องเนื้อหาวิชาการพบว่า ทุกหัวข้อส่วนใหญ่ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก คือ น่าสนใจ คิดเป็นร้อยละ 58.6 เข้าใจได้ง่ายคิดเป็นร้อยละ 54.5 มีความต่อเนื่องคิดเป็นร้อยละ 52 มีคำอธิบายวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 52.5 การจัดเรื่องต่างๆที่ใช้ในการฝึก มีความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 54.5 และสามารถนำไปใช้ฝึกเด็กได้คิดเป็นร้อยละ 59

ในเรื่องภาษาที่ใช้พบว่า ทุกหัวข้อส่วนใหญ่ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก คือ เข้าใจง่ายคิดเป็นร้อยละ 53 ใช้คำที่สั้นกะทัดรัด คิดเป็นร้อยละ 51 มีตัวอักษรชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 54.5 และเรียบเรียงได้เป็นขั้นตอนสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 46.5

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเข้าใจและการนำคู่มือฯไปใช้

ความเข้าใจและการนำคู่มือฯ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	5	4	3	2	1	$\bar{X}$	SD
1. ท่านเข้าใจวิธีการสอนในชั้นนำ ก่อนนำเด็กเข้าสู่อารมณ์	21 (21.4)	54 (55.1)	22 (22.5)	1 (1.0)	0	3.33	3.26
2. ท่านเข้าใจวิธีการสอนในชั้นตอนการฝึก	15 (15.2)	60 (60.6)	24 (24.2)	0	0	3.07	1.70
3. ท่านเข้าใจวิธีการสอนในชั้นตอนการสรุป	13 (13.1)	56 (56.6)	29 (29.3)	0	1 (1.0)	2.99	1.69
4. ท่านเข้าใจในวิธีการประเมินผล	13 (13.0)	48 (48.0)	31 (31.0)	5 (5.0)	3 (3.0)	2.88	1.67
5. การฝึกทักษะเด็กในแต่ละครั้ง ควรใช้ระยะเวลาประมาณ 20 นาที เพราะเด็กจะไม่มีสมาธิ และควรเปลี่ยนกิจกรรมอื่นๆให้	25 (26.0)	47 (49.0)	22 (22.9)	2 (2.1)	0	3.16	1.83
6. ควรชมเชยเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดกำลังใจ	50 (50.0)	41 (41.0)	8 (8.0)	0	1 (1)	3.48	1.90
7. การประเมินความสามารถของเด็กทั้งก่อน และหลังการ สอนมีความสำคัญต่อการฝึกทักษะเด็ก	49 (49.5)	41 (41.4)	9 (9.1)	0	0	3.46	1.90
8. ท่านประเมินความสามารถของเด็ก ก่อน การสอนทุกครั้ง	33 (34.0)	45 (46.4)	18 (18.6)	1 (1.0)	0	3.25	1.91
9. ท่านประเมินความสามารถของเด็ก หลัง การสอนทุกครั้ง	30 (31.9)	49 (52.1)	14 (14.9)	1 (1.1)	0	3.76	4.92
10. เกณฑ์การให้คะแนนความสามารถของเด็ก จัดจน เข้าใจง่าย	12 (12.0)	45 (45.0)	31 (31.0)	6 (6.0)	6 (6.0)	2.76	1.69
11. การใช้หนังสือคู่มือฯ ทำให้ท่านมีความเชื่อมั่นในการฝึก เด็กมากขึ้น	22 (22.7)	61 (62.9)	13 (13.4)	1 (1.0)	0	3.48	4.29
12. หนังสือคู่มือฯ ช่วยทำให้ท่านฝึกทักษะเด็กได้	23 (23.7)	62 (64)	12 (12.3)	0	0	3.19	1.80
13. ท่านคิดว่าการใช้หนังสือคู่มือฯ สามารถทำให้เด็กของท่าน พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น	22 (22.2)	59 (59.6)	18 (18.2)	0	0	3.15	1.77
14. ท่านคิดว่าผู้ที่ให้การฝึกทักษะเด็ก ควรได้รับความรู้และ เทคนิคต่างๆในการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	49 (50.0)	39 (39.8)	9 (9.2)	1 (1.0)	0	3.39	1.95

จากตารางที่ 11 ความเข้าใจและการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก โดยเข้าใจในวิธีการสอนในขั้นนำ ก่อนนำเด็กเข้าสู่การฝึก คิดเป็น ร้อยละ 55.1 เข้าใจวิธีการสอนในขั้นตอนการฝึกคิดเป็นร้อยละ 60.6 และเข้าใจวิธีการในขั้นตอนการสรุป คิดเป็นร้อยละ 56.6 รวมทั้งเข้าใจในวิธีการประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 48

การฝึกทักษะเด็กในแต่ละครั้ง ควรใช้ระยะเวลาประมาณ 20 นาที เพราะเด็กจะไม่มีสมาธิ และควรเปลี่ยนกิจกรรมอื่นๆให้ พบว่าส่วนใหญ่เข้าใจและเห็นด้วยมาก คิดเป็นร้อยละ 49 และควรชมเชยเด็กเพื่อให้เด็กเกิดกำลังใจ ส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 ส่วนการประเมินความสามารถของเด็กทั้งก่อน และหลังการสอนมีความสำคัญต่อการฝึกทักษะเด็ก ส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.5

ผู้ฝึกประเมินความสามารถของเด็ก ก่อนและหลัง การสอนทุกครั้งส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก คิดเป็นร้อยละ 46.4 และ 52.1 ตามลำดับ ส่วนเกณฑ์การให้คะแนนความสามารถของเด็กชัดเจนและเข้าใจง่ายส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก คิดเป็นร้อยละ 45

การใช้หนังสือคู่มือฯ ทำให้มีความเชื่อมั่นในการฝึกเด็กมากขึ้นและช่วยทำให้ฝึกทักษะเด็กได้ รวมทั้งสามารถทำให้เด็กพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก คิดเป็นร้อยละ 62.9 ร้อยละ 64 และ 59.6 ตามลำดับ

ผู้ที่ให้การฝึกทักษะเด็ก ควรได้รับความรู้และเทคนิคต่างๆในการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50

ตารางที่ 12 แสดงร้อยละของความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิต ประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน

ปัญหา อุปสรรค ในการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน	ทักษะการช่วยเหลือตนเอง			ทักษะพื้นฐานงานบ้าน		
	ไม่มีปัญหา ร้อยละ	มีปัญหา ร้อยละ	ไม่ตอบ ร้อยละ	ไม่มีปัญหา ร้อยละ	มีปัญหา ร้อยละ	ไม่ตอบ ร้อยละ
บุคลากร	95 (74.8)	25 (19.7)	7 (5.5)	72 (56.7)	44 (34.6)	11 (8.7)
วัสดุและอุปกรณ์	111 (87.4)	10 (7.9)	6 (4.7)	62 (48.8)	55 (43.3)	10 (7.9)
เด็กที่มาใช้บริการ	42 (33.1)	65 (51.2)	20 (15.7)	59 (46.5)	45 (35.4)	23 (18.1)
อื่นๆ	17 (13.4)	78 (61.4)	32 (25.2)	5 (3.9)	110 (86.6)	12 (9.5)

จากตารางที่ 12 ความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน ในคู่มือฯ ทักษะการช่วยเหลือตนเอง เกี่ยวกับบุคลากรพบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 74.8 รองลงมามีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 19.7 และไม่ตอบคิดเป็นร้อยละ 5.5 เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 87.4 รองลงมามีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 7.9 และไม่ตอบคิดเป็นร้อยละ 4.7 เกี่ยวกับเด็กที่มาใช้บริการพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 51.2 รองลงมาไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 33.1 และไม่ตอบคิดเป็นร้อยละ 15.7 เกี่ยวกับเรื่องอื่นๆ เช่น ผู้ปกครองอ่านหนังสือไม่ได้ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญ หรือไม่ร่วมมือในการฝึก พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 61.4 รองลงมาไม่ตอบคิดเป็นร้อยละ 25.2 และไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 13.4

คู่มือฯ ทักษะพื้นฐานงานบ้าน เกี่ยวกับบุคลากรพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 56.7 รองลงมาไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 34.6 เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมามีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 43.3 และไม่ตอบคิดเป็นร้อยละ 7.9 เกี่ยวกับเด็กที่มาใช้บริการพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 46.5 รองลงมาไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 35.4 และไม่ตอบคิดเป็นร้อยละ 18.1 เกี่ยวกับเรื่องอื่นๆ เช่น ไม่ค่อยพบเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในชุมชนหรือ เด็กไม่ได้รับการดูแลต่อเนื่อง พบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 86.6 รองลงมาไม่ตอบคิดเป็นร้อยละ 9.5 และไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 3.9

ปัญหาในการใช้คู่มือฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง

1. ในด้านเกี่ยวกับบุคลากร มีปัญหาเนื่องจาก บุคลากรมีน้อย ไม่เพียงพอ เนื่องจากเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจำเป็นต้องใช้บุคลากรดูแลมากในบางรายอาจเป็นอัตรา 1:1 ผู้ที่ให้การดูแลควรได้รับการฝึกอบรมด้านนี้เฉพาะ มิฉะนั้นจะขาดทักษะ ความชำนาญไม่เข้าใจขั้นตอน ในการฝึกเด็ก นอกจากนี้ผู้ฝึกควรมีอารมณ์ดีไม่หงุดหงิด บุคลากรที่อยู่ศูนย์สาธารณสุข จะใช้เวลาในการฝึกเด็กน้อย โดยมักจะส่งเด็กต่อไปยังโรงพยาบาลชุมชน

2. ในด้านเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ มีปัญหาเนื่องจากอุปกรณ์ช่วยฝึกมีน้อย บางที่ไม่มีเลยหรืออาจชำรุด และผู้ปกครองบางคนไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์ ศูนย์สาธารณสุขบางแห่งไม่มีงบประมาณในเรื่องนี้ บางครั้งต้องดัดแปลงอุปกรณ์การฝึกเอง และอุปกรณ์ที่มีบางชนิด ใหญ่เกินไปไม่เหมาะสำหรับการฝึกเด็ก อุปกรณ์เป็นสิ่งจำเป็นมากเพื่อใช้ในการฝึกสมาธิเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่มี Hyperactive มาก และผู้ฝึกบางคนก็ขาดความคิดสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์ ดัดแปลงอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกเด็ก

3. ในด้านเกี่ยวกับเด็กที่มาใช้บริการ มีปัญหาเนื่องจากลักษณะและพฤติกรรมของเด็กที่มาใช้บริการจะไม่มีสมาธิ ไม่อยู่นิ่ง ไม่มีสมาธิไม่มีภาษาพูด รับฟังคำสั่งไม่ได้ บางรายมีความพิการซ้ำซ้อน เด็กควรได้รับการปรับพฤติกรรมหรือเตรียมความพร้อมเสียก่อน บางรายมารับการฝึกไม่ต่อเนื่องหรือได้รับเวลาการฝึกน้อยไป บางแห่งมีเด็กมากทำให้การฝึกเด็กทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะการฝึกในแต่ละครั้งต้องใช้เวลานานมาก

4. ในด้านอื่นๆ มีปัญหาเนื่องจากผู้ปกครองอ่านหนังสือไม่ค่อยได้ บางรายไม่ให้ความร่วมมือในการฝึกและไม่เห็นความสำคัญของการฝึก เด็กไม่ได้รับการดูแลต่อเนื่อง เด็กมีสมาธิสั้นมาก ที่ศูนย์สาธารณสุขจะเป็นเด็กที่มาจาก Well Baby Clinic ซึ่งไม่มีการจัดให้มีการประเมินพัฒนาการเด็กอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผู้บริหารที่มีอำนาจสั่งการควรดำเนินการอย่างจริงจังให้การสนับสนุนโดยให้ความร่วมมือกับทุกฝ่าย รวมทั้งผู้ปกครองควรมีทัศนคติที่ดีต่อเด็ก และควรมีการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีความเข้าใจตรงกัน ในการให้การฝึกอบรมเด็กควรให้เด็กที่มารับการฝึกมีความพร้อมก่อนที่จะสอน เนื่องจากผู้สอนต้องใช้ความพยายามในการฝึกมาก คู่มือการฝึกควรมีขั้นตอนในแต่ละด้านชัดเจนเช่น ถ้าจะฝึกเด็กใส่กระดุมเสื้อควรมีวิธีการร้อยลูกปัดให้ได้ก่อนเพื่อฝึกกล้ามเนื้อให้แข็งแรงมีการทำงานของมือและตาประสานกัน และควรมีวัตถุประสงค์ในการฝึกโดยเฉพาะในแต่ละเรื่อง รวมทั้งควรมีการปรับปรุงเกณฑ์การประเมินผลใหม่ พร้อมแจ้งให้ทราบว่าโดยเฉลี่ยแล้วการฝึกที่จะเริ่มเห็นผลจะต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกนานเท่าไร

ปัญหาในการใช้คู่มือฝึกทักษะพื้นฐานงานบ้าน

1. ในด้านเกี่ยวกับบุคลากร มีปัญหามาก เนื่องจากบุคลากรมีน้อย ไม่เพียงพอ ซึ่งการฝึกต้องใช้บุคลากรมาก และบุคลากรไม่ได้รับการอบรมดูงาน หรือฝึกทำอย่างถูกต้องทุกคน ทำให้ขาดทักษะในส่วนบุคลากรที่ทำงานในศูนย์สาธารณสุขฯ จะมีงานประจำหลายด้าน ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการฝึก ทำให้การฝึกไม่ต่อเนื่อง ส่วนมากจะส่งเด็กต่อไปยังโรงพยาบาลชุมชน และ ผู้ปกครองบางคนไม่ร่วมมือในการฝึกต่อเนื่อง
2. ในด้านวัสดุและอุปกรณ์ มีปัญหาเนื่องจาก ขาดอุปกรณ์ช่วยฝึกบางอย่าง บางแห่งมีน้อย และไม่มีอุปกรณ์ในสถานีนามัย บางแห่งไม่ได้ฝึกเด็กเรื่องนี้ รวมทั้งสถานที่ที่ใช้ในการฝึก ไม่ได้เป็นสัดส่วน ไม่มีห้องเฉพาะสำหรับการฝึก ทำให้ไม่สะดวกในการฝึก อาจทำให้เด็กไม่มีสมาธิ
3. ในด้านเด็กที่มาใช้บริการ จะมีปัญหาเนื่องจากมาใช้บริการ ไม่ต่อเนื่อง เด็กไม่ให้ความร่วมมือ ไม่มีสมาธิ ไม่ยอมทำ และไม่สนใจ รวมทั้งมีความพิการ ซ้ำซ้อนร่วมด้วย ศูนย์บริการสาธารณสุขบางแห่งยังไม่เคยให้บริการการฝึกทักษะเด็ก เพราะ ไม่มีเด็กมารับการตรวจ และไม่มีผู้ดูแลเด็กตลอดเวลา รวมทั้งผู้ปกครองไม่ช่วยฝึกเด็กต่อเนื่องที่บ้าน
4. ในด้านอื่นๆ จะมีปัญหาเนื่องจากผู้ปกครองต้องการให้เด็กฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองมากกว่าฝึกทักษะพื้นฐานงานบ้าน ผู้ปกครองอ่านหนังสือไม่ค่อยได้ เด็กไม่ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องและไม่สม่ำเสมอ และผู้ปกครองไม่ร่วมมือต่อการฝึกในสถานการณ์จริงที่บ้าน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผู้บริหารที่มีอำนาจสั่งการ ควรดำเนินการอย่างจริงจังและร่วมมือกันในการปรับปรุงการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้ดีขึ้น ควรมีการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้เข้าใจวิธีการฝึกอบรมและให้เข้าใจตรงกัน มากขึ้น บุคลากรที่ได้รับคู่มือการฝึกมาแล้วบางคนยังไม่เคยใช้คู่มือ เพราะไม่มี Case ในชุมชน ทักษะพื้นฐานงานบ้านบางอย่างที่ยากก็ไม่ต้องฝึก เนื่องจากเด็กยังไม่มีความพร้อม หรือมีความพิการซ้ำซ้อน ควรมีการวางแผนการสอนเด็กฝึกด้านสมาธิให้เด็กร่วมด้วย มีหน่วยงานบางแห่งสอนแต่เด็กเล็ก ในทักษะพื้นฐานงานบ้านควรนำไปสอนเด็กได้ในงานเรื่องต่างๆ เช่น เก็บขยะ เช็ดโต๊ะ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเหมาะสม รูปแบบ ความเข้าใจ ปัญหาอุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบุคลากรสาธารณสุขในการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งคาดว่าผลของการศึกษาจะเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการจัดทำคู่มือการฝึกทักษะเรื่องอื่นๆต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลราชานุกุลที่ให้การฝึกทักษะบุคคลปัญญาอ่อนโดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 100 คน และเป็นบุคลากรสาธารณสุขในแต่ละปีที่มารับการอบรมการฝึกทักษะบุคคลปัญญาอ่อน และได้รับคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ถึงพ.ศ. 2543 โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 50 คน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี 4 ส่วน

1.1 ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรสาธารณสุข

1.2 ความเหมาะสมและรูปแบบของคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน

1.3 ความเข้าใจและการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน

1.4 ความคิดเห็นต่อปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากบุคลากรสาธารณสุข ซึ่งปฏิบัติงานในโรงพยาบาลราชานุกุลและส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ขอความร่วมมือในการวิจัยจากบุคลากรสาธารณสุข ตั้งกีดหน่วยงานอื่นทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด ที่ได้รับการอบรมภาวะปัญญาอ่อนและได้รับคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการสอนเด็กตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-2543 พร้อมกำหนดวันส่งกลับ ซึ่งผู้วิจัยให้บุคลากรสาธารณสุขตั้งกีดหน่วยงานอื่นทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด ส่งแบบสอบถามกลับมาทางไปรษณีย์ ได้ข้อมูลทั้งหมด 127 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 84.7

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS (Statistical package for social science) โดยใช้การวิจัยเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญๆ ได้ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 127 คน เป็นเพศหญิง 115 คน คิดเป็น ร้อยละ 90.5 และเพศชาย 11 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 มีอายุระหว่าง 25 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.5 และปฏิบัติงานในตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 66.1 สถานที่ทำงานร้อยละ 63 เป็นโรงพยาบาลของกรมสุขภาพจิต งานที่รับผิดชอบ จะเป็นด้านบริการคิดเป็นร้อยละ 70.1 ผู้ที่ได้รับหนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันเรื่อง ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ของกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูล คิดเป็นร้อยละ 89 และได้รับการอบรมคิดเป็นร้อยละ 70.9 ส่วนเรื่อง ทักษะพื้นฐานงานบ้าน ได้รับหนังสือคิดเป็นร้อยละ 88.2 แต่ไม่ได้รับการอบรมเรื่องนี้เลย เกี่ยวกับหนังสือเรื่องอื่นๆที่ได้รับก่อนการเข้าอบรมคิดเป็น ร้อยละ 32.3 และไม่เคยได้รับการอบรมการใช้หนังสือเช่นกัน

ความต้องการเข้ารับการอบรมการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน มีความต้องการร้อยละ 60.6

ทักษะการใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเองร้อยละ

29.7 จะใช้ทุกสัปดาห์

ทักษะการใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน เรื่องทักษะพื้นฐานงานบ้านร้อยละ 39.1 จะใช้นานๆครั้ง

การใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง

ในด้านการแต่งกายฝึกในเรื่อง การถอดเสื้อผ้าร้อยละ 54.3 และการใส่เสื้อผ้าร้อยละ 52

ด้านการทำความสะอาดร่างกาย ฝึกในเรื่อง การแปรงฟัน ร้อยละ 57.5 การล้างหน้าและการอาบน้ำ

ร้อยละ 52

ด้านการปลดและการใส่ ฝึกในเรื่อง การใส่กระดุมเสื้อร้อยละ 52 และการปลดกระดุมเสื้อร้อยละ 51.2

ด้านการรับประทานอาหารฝึกในเรื่อง การจับช้อน ร้อยละ 58.3 และการดื่มน้ำ ร้อยละ 52

ด้านการขับถ่ายฝึกในเรื่อง การถ่ายปัสสาวะ ร้อยละ 55.9 และการทำความสะอาดหลังการขับถ่าย

ร้อยละ 51.2

การใช้หนังสือคู่มือเรื่องฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันเรื่อง ทักษะพื้นฐานงานบ้าน

ในด้านการทำความสะอาดเครื่องใช้ต่างๆ ฝึกในเรื่องการเช็ดโต๊ะ ร้อยละ 43.3 และการเช็ดเก้าอี้ร้อยละ

38.6

ด้านการทำความสะอาดเครื่องแต่งกาย ฝึกในเรื่อง การซักกางเกงร้อยละ 21.3 การซักเสื้อร้อยละ 19.7

และการซักถุงเท้าร้อยละ 18.9

ด้านการจัดเตรียมเครื่องแต่งกายฝึกในเรื่อง การตากเสื้อร้อยละ 25.2 และการรีดเสื้อร้อยละ 9.4

ด้านการทำความสะอาดบริเวณบ้าน ฝึกในเรื่อง การกวาดพื้นด้วยไม้กวาดอ่อน ร้อยละ 34.6 และการถู

พื้นบ้าน ร้อยละ 29.1

ด้านการจัดเตรียมเครื่องใช้ภายในบ้าน ผักในเรือง การจัดโต๊ะอาหารร้อยละ 29.1 และการจัดเก็บสิ่งของ ร้อยละ 26

ด้านการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ ผักในเรือง การรดน้ำต้นไม้โดยใช้บัวรดน้ำ ร้อยละ 18.9 และการปลูกต้นไม้ร้อยละ 8.7

การใช้คู่มือฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้กับเด็กอายุ 7-12 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.5 และ ใช้กับเด็กอายุ 13 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 38.9 นอกจากนี้ ยังมีการใช้หนังสือคู่มืออื่นๆคือคู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 0-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 75.4 และ หนังสือการเตรียมความพร้อมทางด้านภาษาและการใช้ภาษา คิดเป็นร้อยละ 12.3

2. ความเหมาะสมและรูปแบบของคู่มือฝึกเด็ก

เกี่ยวกับคำชี้แจงหลักการและขั้นตอนการฝึก

การฝึก ควรฝึกจากสิ่งที่ย้ำไปยาก เหมาะสมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.5 ฝึกแบบย้อนรอยหลัง จากขั้นสุดท้ายต่อเนื่องไปถึงขั้นแรก เหมาะสมมากคิดเป็น ร้อยละ 43.3 และควรฝึกโดยใช้หลักการเรียนรู้ เหมาะสมมากคิดเป็นร้อยละ 52.5 ตลอดจนระยะเวลาการฝึกใช้หลักการเสริมแรงเหมาะสมมาก คิดเป็นร้อยละ 41.9 และเกณฑ์การประเมินผลเหมาะสมมากคิดเป็นร้อยละ 45.9

เกี่ยวกับวิธีการสอน การฝึกปฏิบัติในแต่ละเรื่องในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก ในขั้นที่ 1 ขั้นนำ คิดเป็นร้อยละ 59.6 ในขั้นที่ 2 ขั้นฝึก คิดเป็นร้อยละ 51.5 ในขั้นที่ 3 ขั้นสรุป คิดเป็นร้อยละ 54 การประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 40 และระยะเวลาการฝึก คิดเป็นร้อยละ 38.4

เกี่ยวกับสื่ออุปกรณ์ในหนังสือคู่มือฯ ที่ใช้ในการฝึกในภาพรวมอยู่ในระดับมากคือ หาง่ายร้อยละ 48.5 เหมาะสมกับเรื่องที่ฝึกร้อยละ 52 คัดแปลงมาจากวัสดุอื่นๆ ได้คิดเป็นร้อยละ 50 และสะดวกในการนำไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 53.5

เกี่ยวกับรูปแบบของหนังสือในภาพรวมอยู่ในระดับมากคือ มีสีสันสวยงาม ร้อยละ 46.5 มีขนาดกะทัดรัด คิดเป็นร้อยละ 46 สะดวกในการเปิดใช้ คิดเป็นร้อยละ 54.1 และมีความทนทานต่อการใช้งาน คิดเป็นร้อยละ 44.4

เกี่ยวกับเนื้อหาทางวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากคือ น่าสนใจ คิดเป็นร้อยละ 58.6 เข้าใจได้ง่าย คิดเป็นร้อยละ 54.5 มีความต่อเนื่องคิดเป็นร้อยละ 52 มีคำอธิบายวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจนคิดเป็นร้อยละ 52.5 การจัดสื่อต่างๆที่ใช้ในการฝึกมีความเหมาะสม ร้อยละ 54.5 และสามารถนำไปฝึกเด็กได้ คิดเป็นร้อยละ 59

เกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากคือ เข้าใจง่าย คิดเป็นร้อยละ 53 ใช้คำที่สั้นกะทัดรัด มากคิดเป็นร้อยละ 51 มีตัวอักษรชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 54.5 และเรียบเรียงได้เป็นขั้นตอนสม่ำเสมอคิดเป็นร้อยละ 46.5

3. ความเข้าใจและการนำคู่มือฯไปใช้ในการปฏิบัติงาน

การชมเชยเด็กเพื่อให้เกิดกำลังใจ และผู้ให้การฝึกทักษะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรได้รับความรู้และเทคนิคต่างๆในการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอมีความเหมาะสมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 รวมทั้งควรประเมินความสามารถของเด็กทั้งก่อนและหลังการสอน ซึ่งมีความสำคัญมากที่สุดต่อการฝึกทักษะเด็ก คิดเป็นร้อยละ 49.5 หนังสือคู่มือฯ ช่วยทำให้ฝึกทักษะเด็กได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64 ช่วยให้ความเชื่อมั่นในการฝึกเด็กมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 62.9 เป็นเพราะเข้าใจวิธีการสอนในขั้นตอนการฝึก คิดเป็นร้อยละ 60.6 และคิดว่าการใช้หนังสือสามารถทำให้เด็กพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.6 มีการประเมินความสามารถของเด็กก่อนและหลังการสอนทุกครั้งเหมาะสมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.4 และ 52.1 ตามลำดับ ในการฝึกทักษะเด็กในแต่ละครั้ง ควรใช้ระยะเวลาประมาณ 20 นาที เพราะเด็กไม่มีสมาธิควรเปลี่ยนกิจกรรมอื่นๆ เหมาะสมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 49 รวมทั้งการใช้หนังสือคู่มือจะช่วยให้ฝึกทักษะเด็กได้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 64 และหนังสือคู่มือสามารถทำให้เด็กพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 59.6

4. ความคิดเห็นต่อปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน

เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง เกี่ยวกับบุคลากร ไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 74.8 เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ ไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 87.4 เกี่ยวกับเด็กที่มารับบริการมีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 51.2 ในส่วนอื่นๆมีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 61.4 เช่น ผู้ปกครองอ่านหนังสือไม่ได้ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญ หรือไม่ร่วมมือในการตอบฯลฯ

เรื่องทักษะพื้นฐานงานบ้าน เกี่ยวกับบุคลากร ไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 56.7 เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 48.8 เกี่ยวกับเด็กที่มารับบริการ มีปัญหาร้อยละ 46.5 และในส่วนอื่นๆ มีปัญหาร้อยละ 86.6 เช่น ไม่ค่อยพบเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในชุมชน หรือเด็กไม่ได้รับการดูแลต่อเนื่อง ฯลฯ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคลากรสาธารณสุขนั้น ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรสาธารณสุข ส่วนมากที่ให้การฝึกสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จะอยู่ในโรงพยาบาลของกรมสุขภาพจิตเนื่องจากเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกและแห่งเดียว ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 จนถึงปัจจุบันที่ให้บริการครบวงจรแก่บุคคลปัญญาอ่อน คือให้การตรวจรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสมรรถภาพ การฝึกสอนทักษะต่างๆทางการช่วยเหลือตนเอง การเคลื่อนไหว ภาษาและการรับรู้ ทางสังคม และพื้นฐานงานบ้านรวมทั้งการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านการศึกษา การฝึกปฏิบัติงาน และการวิจัยเกี่ยวกับบุคคลปัญญาอ่อน ในอดีตที่ผ่านมาสถาบันที่ให้

การฝึกสอนเด็ก ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีน้อยมาก คู่มือการใช้ฝึกก็มีหลากหลายรูปแบบ จากการวิจัยของ พัชรี เถลยกุล (2536 : 211-217) พบว่าคู่มือการใช้ฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของสถาบัน ที่ให้การดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา แต่ละแห่งจะแตกต่างกันเกือบทุกสถาบัน และมีแนวการสอนเป็นแบบฉบับของตนเอง ยังไม่เป็นรูปแบบมาตรฐานที่แน่นอน อาจเนื่องมาจากยังไม่มีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และมีปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรจำนวนหนึ่งที่ยังขาดแคลนทั้งความรู้ ความชำนาญในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูลได้รวบรวมและจัดทำคู่มือการใช้ฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันขึ้นมา ในเรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเองและทักษะพื้นฐานงานบ้านเพื่อช่วยเหลือบุคลากรในการฝึกสอนทักษะต่างๆ แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเพื่อให้มีวิธีการสอน ดำเนินไปในแนวทางเดียวกัน

การใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคลากรสาธารณสุข เรื่อง ทักษะการช่วยเหลือตนเองและทักษะพื้นฐานงานบ้านนั้น ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ ฝึกฝนเป็นประจำ เด็กจะสามารถปรับตัวและเรียนรู้วิธีการช่วยเหลือตนเองได้ (สาวนะ พบทุข 2536 : 78) ปัจจุบันมีการกระจาย การดูแลช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ ลงสู่ชุมชนมากขึ้น และบุคลากรสาธารณสุขในชุมชน จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ทางด้านการศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาวิธีการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งทางกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูลได้จัดการอบรมให้ความรู้ในการใช้คู่มือแก่บุคลากรในกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูลมาแล้ว และเข้าร่วมให้ความรู้ในการจัดอบรม กวาระปัญญอ่อนเกี่ยวกับวิธีการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเองและทักษะพื้นฐานงานบ้าน แก่บุคลากรสาธารณสุขทั้งภายในและภายนอก โรงพยาบาลราชานุกูล ทั้งนี้ผู้ที่ผ่านการอบรม สามารถนำความรู้กลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์เป็นรูปธรรมชัดเจนในชุมชนของตน บุคลากรส่วนใหญ่ที่ได้รับหนังสือที่ใช้ในการฝึกทักษะ แต่ได้รับการอบรมให้ความรู้เฉพาะทักษะการช่วยเหลือตนเอง อาจเป็นเพราะเวลาที่ได้รับการอบรมมีน้อย มีการอธิบาย แนะนำสาริต เป็นเพียงตัวอย่างในทักษะการช่วยเหลือตนเอง ซึ่งถ้าผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจในการฝึกสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองแล้ว จะสามารถเข้าใจในการฝึกสอนทักษะพื้นฐานงานบ้านเช่นกัน

ในการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง ได้ใช้ทุกสัปดาห์ ส่วนคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันเรื่อง ทักษะพื้นฐานงานบ้านได้ใช้นานๆครั้ง ทักษะการช่วยเหลือตนเองเป็นทักษะที่สำคัญอย่างมากต่อการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคลปัญญาอ่อน Dalrymple และ Angrist : 1988 (อ้างถึงใน คารณิ ธนะภูมิ , 2542 : 146) ได้ชี้ให้เห็นว่าการสอน ทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กปัญญาอ่อนควรจะสอนในสถานที่ที่เป็นจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และฝึกทักซ้ำๆ สม่ำเสมอ เรื่องที่สำคัญที่สุดของเด็กในการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง คือการถอดและใส่เสื้อผ้าศีรษะ อาจเป็นเพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ง่าย เด็กสามารถกระทำได้เป็นครั้งแรกและจำเป็นที่สุดของการแต่งกาย ส่วนทักษะพื้นฐานงานบ้าน เรื่องที่เด็กทำได้และใช้บ่อยๆคือการเช็ดโต๊ะเก้าอี้ ในเด็กวัยเรียน ถ้าทำไม่ได้ใน 2 ทักษะง่ายๆ นี้ จะเป็นปัญหาของการ

การฝึกสอนเด็ก ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีน้อยมาก คู่มือการใช้ฝึกก็มีหลากหลายรูปแบบ จากการวิจัยของ พัชรี เณตฤฎ (2536 : 211-217) พบว่าคู่มือการใช้ฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของสถาบัน ที่ให้การดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา แต่ละแห่งจะแตกต่างกันเกือบทุกสถาบัน และมีแนวการสอน เป็นแบบฉบับของตนเอง ยังไม่เป็นรูปแบบมาตรฐานที่แน่นอน อาจเนื่องมาจากยังไม่มีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และมีปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรจำนวนหนึ่งที่ยังขาดแคลนทั้ง ความรู้ ความชำนาญในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนา ศักยภาพอย่างค่อเนื่อง ดังนั้นกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูลได้รวบรวมและจัดทำคู่มือการใช้ฝึกเด็ก ในการดำรงชีวิตประจำวันขึ้นมา ในเรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเองและทักษะพื้นฐานงานบ้านเพื่อช่วยเหลือ บุคลากรในการฝึกสอนทักษะต่างๆ แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเพื่อให้มีวิธีการสอน ดำเนินไปใน แนวทางเดียวกัน

การใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคลากรสาธารณสุข เรื่อง ทักษะการช่วยเหลือตนเองและทักษะพื้นฐานงานบ้านนั้น ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ ฝึกฝนเป็นประจำ เด็กจะสามารถ ปรับตัวและเรียนรู้วิธีการช่วยเหลือตนเองได้ (สาวนะ พบทุข 2536 : 78) ปัจจุบันมีการกระจาย การดูแลช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ ลงสู่ชุมชนมากขึ้น และบุคลากรสาธารณสุขในชุมชน จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ทางด้าน การศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาวิธีการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งทางกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาล ราชานุกูลได้จัดการอบรมให้ความรู้ในการใช้คู่มือแก่บุคลากรในกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูล มาแล้ว และเข้าร่วมให้ความรู้ในการจัดอบรม กวาะปัญญอ่อนเกี่ยวกับวิธีการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิต ประจำวัน เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเองและทักษะพื้นฐานงานบ้าน แก่บุคลากรสาธารณสุขทั้งภายในและ ภายนอก โรงพยาบาลราชานุกูล ทั้งนี้ผู้ที่ผ่านการอบรม สามารถนำความรู้กลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์เป็น รูปธรรมชัดเจนในชุมชนของตน บุคลากรส่วนใหญ่ที่ได้รับหนังสือที่ใช้ในการฝึกทักษะ แต่ได้รับการอบรมให้ ความรู้เฉพาะทักษะการช่วยเหลือตนเอง อาจเป็นเพราะเวลาที่ได้รับการอบรมมีน้อย มีการอธิบาย แนะนำ สาริต เป็นเพียงตัวอย่างในทักษะการช่วยเหลือตนเอง ซึ่งถ้าผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจในการฝึกสอนทักษะการ ช่วยเหลือตนเองแล้ว จะสามารถเข้าใจในการฝึกสอนทักษะพื้นฐานงานบ้านเช่นกัน

ในการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง ได้ใช้ทุกสัปดาห์ ส่วนคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันเรื่อง ทักษะพื้นฐานงานบ้านได้ใช้นานๆครั้ง ทักษะการช่วยเหลือตนเองเป็นทักษะที่สำคัญอย่างมากต่อการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคลปัญญอ่อน Dalrymple และ Angrist : 1988 (อ้างถึงใน คารณิ ธนะภูมิ , 2542 : 146) ได้ชี้ให้เห็นว่าการสอน ทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กปัญญา อ่อนควรจะสอนในสถานที่ที่เป็นจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และฝึกทักซ้ำๆ สม่ำเสมอ เรื่องที่สำคัญที่สุดของเด็กในการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง คือการถอดและใส่เสื้อผ้าศีรษะ อาจเป็นเพราะเรื่องนี้เป็นเรื่อง ที่ง่าย เด็กสามารถกระทำได้เป็นตั้งแรกและจำเป็นที่สุดของการแต่งกาย ส่วนทักษะพื้นฐานงานบ้าน เรื่องที่เด็ก ทำได้และใช้บ่อยๆคือการเช็ดโต๊ะเก้าอี้ ในเด็กวัยเรียน ถ้าทำไม่ได้ใน 2 ทักษะง่ายๆ นี้ จะเป็นปัญหาของการ

เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเด็กพิเศษ เนื่องจากบางโรงเรียนมีกฎเกณฑ์ไว้ว่า เด็กจะต้องช่วยเหลือตนเองได้พอควร จึงจะรับเข้าเรียนรวมในชั้นปกติ (สิริมา สิทธิวรรณ 2543: 33) แต่สิ่งเหล่านี้ ก็เป็นการแสดงถึงศักยภาพของเด็ก ที่ควรทำได้ก่อนที่เด็กจะได้รับการฝึกสอนเรื่องอื่นๆต่อไป ซึ่งถ้าได้รับการฝึกต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จะส่งผลที่ดีต่อการดำรงชีวิตของเด็กเป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กได้ปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี

การวิจัยของสวนะ พบสุข (2536: 22) สำรวจพบว่า เด็กกลุ่มอายุ 7 – 12 ปี ขึ้นไป ยังขาดการเตรียมความพร้อมในเรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง และทักษะพื้นฐานงานบ้าน ซึ่งตรงกับงานวิจัยนี้พบว่าคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกุลจะนำมาใช้กับเด็กในอายุ 7-12 ปี ในปัจจุบันกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกุลได้รับงบประมาณในการจัดทำสื่อการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในรูป วีดีโอ มีการนำเข้าสู่บทเรียน การสอน การสาธิต และแนะนำไว้อย่างชัดเจนทุกขั้นตอน จึงเป็นเรื่องที่ง่ายสำหรับบุคลากรสาธารณสุขที่จะนำมาใช้ปรับปรุงในการทำงานเกี่ยวกับการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นโดยรอบ อันได้แก่ การพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม

ส่วนความเหมาะสมและรูปแบบของคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันนั้น ควรฝึกจากสิ่งที่ย่างไปยาก ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม ชูใจ และมีการกระตุ้นให้เด็กเพิ่มความตั้งใจฟังมีความสนุกสนานในการใช้แรงเสริมและกิจกรรมที่เร้าใจ แสดงแบบให้เด็กทำตาม ใช้คำพูด ภาษาที่ชัดเจน และสั้นๆ (คารณี ธนภูมิ 2542 :45 – 46) นอกจากนี้การให้การฝึกทักษะเด็ก เราต้องมีเกณฑ์การประเมินผลเพื่อการรวบรวมสิ่งที่ประเมินที่สามารถวัดได้เป็นระยะๆ ตลอดการฝึกสอน และมีวิธีการตลอดจนเหตุผลประกอบการพิจารณาตัดสินว่า เด็กคนนั้นมีศักยภาพความสามารถเหมาะสมอยู่ในระดับใด (วัชนี หัตถพนม และคณะ 2539 : 8) ในการใช้คู่มือฯนี้ ผู้ฝึกสอนจะมีเกณฑ์การให้คะแนน โดยการใช้ค่าของตัวเลขตั้งแต่ 0 – 4 เป็นสิ่งที่บอกระดับ ความสามารถของเด็ก ตัวเลขแต่ละตัว มีความหมายดังนี้

- 0 หมายถึง ไม่มีความสามารถหรือขาดทักษะในเรื่องนั้นๆ
- 1 หมายถึง มีความสามารถ / มีทักษะในเรื่องนั้นๆ ในระดับเล็กน้อย
- 2 หมายถึง มีความสามารถ / มีทักษะในเรื่องนั้นๆ ในระดับปานกลาง
- 3 หมายถึง มีความสามารถ / มีทักษะในเรื่องนั้นๆ ในระดับค่อนข้างดี
- 4 หมายถึง มีความสามารถ / มีทักษะในเรื่องนั้นๆ ในระดับดี

ถ้าบุคคลปัญญาอ่อนสามารถผ่านเกณฑ์การประเมิน 4 ในเรื่องนั้นติดต่อกัน 3 ครั้งขึ้นไปถือว่าผ่าน แต่ขั้นตอน หนังสือคู่มือฯนี้จะมีวิธีการฝึกบุคคลปัญญาอ่อน โดยนำเข้าสู่วิธีการฝึกขั้นนำ ขั้นฝึกและขั้นสรุปซึ่งมี 3 ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำ ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ที่ผู้สอนสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลปัญญาอ่อนทุกครั้งที่ฝึก ด้วยการพูดคุยเรื่องทั่วไปและนำเข้าสู่วิธีการที่จะฝึก โดยบอกวัตถุประสงค์ของการฝึก และแนะนำ

อุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกหรือรสนิยมในการฝึก พร้อมแนะนำอธิบายเรื่องที่จะฝึก เพื่อให้เด็กการเรียนรู้และเข้าใจ และสุดท้ายคือผู้สอน จัดทำบุคคลปัญญอ่อนให้พร้อมที่จะฝึก

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นฝึก โดยผู้สอนสาธิตวิธีการพร้อมสื่ออุปกรณ์เพื่อช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยสาธิตทีละขั้นตอนพูดช้าๆ ใช้คำพูดง่ายๆ ประโยคสั้นๆ ชัดเจนจนครบทุกขั้นตอน ผู้สอนให้เด็กทำเลียนแบบ โดยทำพร้อมๆ กันทีละขั้นตอน จนครบทุกขั้นตอนผู้สอนให้บุคคลปัญญอ่อนปฏิบัติตามที่ได้สาธิตให้ดู ถ้าบุคคลปัญญอ่อนทำไม่ได้ในขั้นตอนใด ผู้สอนต้องช่วย โดยการชี้แนะ / จับมือสอนให้ทำ ให้การเสริมแรงทางบวกขณะที่กำลังฝึก

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสรุป ก่อนหยุดการฝึกจะทบทวนกิจกรรมที่ฝึกทุกครั้ง ขั้นฝึกเป็นขั้นที่สำคัญ และมีความเหมาะสมมาก เนื่องจากเด็กจะได้รับการฝึกตามขั้นตอนต่างๆ ที่ผู้สอนสามารถสอนจนครบในเรื่องที่ต้องการนำไปใช้ในการฝึกเด็ก โดยมีระยะเวลาการฝึกประมาณ 20 -30 นาที แล้วแต่ศักยภาพของเด็กที่จะรับได้ หนังสือคู่มือฯ สามารถอ่าน เข้าใจง่าย และปฏิบัติตามได้ง่าย แม้จะเริ่มใช้หนังสือคู่มือนี้ (กลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกุล : บทนำ)

สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในหนังสือคู่มือนี้ จะเหมาะสมมากที่สุดกับเรื่องที่ฝึก และสะดวกในการนำไปใช้มาก และควรเป็นชนิดที่หาง่ายในชุมชน ซึ่งการจัดหาสื่อ รูปแบบ จะต้องผสมผสานทักษะต่างๆ ไว้ในหนังสือคู่มือ เพื่อให้เด็กพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ไปพร้อมๆ กัน (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ 2527 : 101) และ สะดวกในการเปิดใช้ มีเนื้อหาทางวิชาการที่สามารถนำไปฝึกเด็กได้มากที่สุด น่าสนใจมาก ภาษาที่ใช้มีตัวอักษรชัดเจนเข้าใจง่าย ซึ่งเป็นอักษรคำบนพื้นขาว จะเป็นกลุ่มที่ง่ายในการอ่านสูงสุด (วิชณี หัตถพนมและคณะ 2539 : 67) นอกจากนี้ความเข้าใจและการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้สอนมีวิธีการสอน มีเทคนิคตั้งแต่ขั้นนำ ขั้นฝึก และขั้นสรุป รวมทั้งเข้าใจในวิธีการประเมินผลการแรรับและก่อนจำหน่าย เนื่องจากการประเมินเมื่อแรรับจะช่วยในการตัดสินใจในการวางแผนสอนเด็กให้ได้ผลดี และจะประสบความสำเร็จมากขึ้น (สรินธร วิทยะสิรินันท์ 2535 : 101) ผู้ที่สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการสอนเด็กปัญญอ่อนตามหลักการศึกษาพิเศษ เช่น ใช้วิธีการสอนในขั้นตอนแยกย่อย สอนเป็นรายบุคคลเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ตัวผู้ทำหน้าที่สอนเด็กฝึกการนี้ ควรได้รับการฝึกอบรมเฉพาะด้าน ซึ่งจะมีผลทำให้การเรียนการสอน มีประสิทธิภาพดีขึ้น ดังนั้นจึงควรส่งเสริมครูผู้สอนให้มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมด้วยการอบรม สัมมนาและการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สอนรู้วิธีการสอนเด็กที่มีสมารถขึ้นด้วย ซึ่งผู้สอนจะให้แรงเสริมและกำลังใจเพื่อกระตุ้น เด็กให้มีความพยายามต่อการเรียนรู้ รวมทั้งแก้ไขปัญหาคือเป็นรายบุคคลได้ (ผดุง อารยะวิญญู 2533 : 96)

4. ข้อมูลด้านความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำคู่มือฝึกเด็กไปใช้ในการปฏิบัติงาน เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง และทักษะพื้นฐานงานบ้านซึ่งมีปัญหาคือคล้ายคลึงกัน จึงขอกล่าวถึงปัญหาแต่ละข้อไป

ด้านบุคลากร

ในทักษะการช่วยเหลือตนเอง จะไม่มีปัญหาซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ พัชรี เฉลยกุล (2536 : 214) ที่กล่าวถึงในสถาบันส่วนใหญ่ จะมีผู้ดูแลเด็กพอสมควร แต่จะขาดบุคลากรในช่วงเทศกาลหรือการขาด การลา ต่างๆ จากการเจ็บป่วยหรือมีกิจธุระ และในทักษะพื้นฐานงานบ้าน ถ้ามีปัญหาอาจเนื่องจากผู้สอนไม่ได้รับการ ฝึกหรือขาดทักษะ ในการฝึกเด็กด้านนี้ หรือเด็กส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ที่รับเข้ามาฝึกในหอผู้ป่วยจะเป็นเด็กที่มีความพิการทางสมองมาก แทบจะช่วยเหลือตนเองไม่ได้เลย ดังนั้นการฝึกในระยะแรกๆจะฝึกในเรื่องการช่วยเหลือตนเอง ในกิจวัตรประจำวันก่อน เมื่อเด็กสามารถปฏิบัติได้บ้างแล้วจึงเริ่มสอนทักษะพื้นฐานงานบ้านต่อไป

วัสดุอุปกรณ์

ทั้ง 2 ทักษะ ไม่มีปัญหา อาจเป็นเพราะมีวัสดุอุปกรณ์พร้อมเพียง ซึ่งส่วนใหญ่จัดหาไว้เพียงพอ และมีความคงทน การสอนเด็กแต่ละคนจะได้รับการฝึกจากสื่ออุปกรณ์หลายๆชนิดจำพวกเดียวกัน แม้จะสอน เพียงเรื่องเดียว ทั้งนี้เพื่อช่วยในการพัฒนาทักษะด้านต่างๆของเด็กให้ดีขึ้นโดยเฉพาะจากการเล่น

เด็กที่มารับบริการ

มีปัญหาทั้งสองทักษะ เนื่องจากในปัจจุบันเด็กที่รับเข้ามาฝึก จะเป็นเด็กที่มีปัญญาอ่อนระดับรุนแรง มีความพิการซ้ำซ้อน มีปัญหาทางด้านพฤติกรรม สมาธิในการเรียนมีน้อยมาก และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เลย การที่มีผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการสอนเด็กของตน จะทำให้พัฒนาการต่างๆของเด็กดีขึ้นด้วย แต่ก็ขึ้นอยู่กับกิจกรรมต่างๆที่บุคลากรทางหอผู้ป่วยจะจัดฝึกสอนแก่ผู้ปกครองเพื่อการฝึกสอนเด็กของตน ซึ่ง การจัดกิจกรรมจากการวิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดในแต่ละช่วงใช้เวลาประมาณ 20 - 30 นาที และกิจกรรมต่างๆที่นำมาใช้กับเด็ก ควรมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพและวัยของเด็กๆ ในส่วนอื่นๆ

มีปัญหามากเกี่ยวกับหนังสือเรื่องการฝึกทักษะพื้นฐานงานบ้าน มีผลเนื่องมาจาก ต้องการให้ผู้บริหารมีอำนาจ สั่งการดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อปรับปรุงการดูแลเด็กให้ดียิ่งขึ้น โดยให้ความร่วมมือในทุกฝ่าย รวมทั้ง อบรมบุคลากรให้เข้าใจวิธีการฝึกสอนเด็กมากขึ้น และทักษะพื้นฐานงานบ้าน ที่ยากก็ไม่ควรฝึก เนื่องจากเด็กยังไม่มีความพร้อมควรสอนในเรื่องที่ง่ายๆก่อน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาหนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันว่า มีผลทำให้ครอบครัวเข้าใจในการ ฝึกสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับใด
2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับหนังสือคู่มือฯ ที่ใช้ฝึกเด็กสำหรับบุคลากรสามารถทำให้เด็กมีพัฒนาการดี ขึ้นจะใช้ระยะเวลาในการฝึกแต่ละเรื่องนานเท่าไร
3. ควรมีตัวอย่างขั้นตอนการแยกย่อยให้เห็นชัดเจน เพื่อผู้ที่ศึกษาในระยะแรกจะเข้าใจดียิ่งขึ้น และ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้หนังสือคู่มือให้ง่ายและสะดวกขึ้น
4. การสอนเด็กควรสอนในสถานการณ์ที่เป็นจริง เช่น การกวาดเศษขยะบนพื้น ควรมีสั่งของให้ เห็นจริง เป็นเศษกระดาษเล็กๆให้เด็กมองเห็น ไม่ใช่กวาดเศษผงที่มองเห็นยาก

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษาพิเศษ (ด้านคนพิการ) กรุงเทพมหานคร.สำนักงาน

ปลัดกระทรวง, 2539.

กระทรวงศึกษาธิการ. กรมสามัญศึกษา, กองการศึกษาพิเศษ: ข้อมูลโรงเรียนปีการศึกษา 2539.ม.ป.ป.

กลุ่มงานการพยาบาล, โรงพยาบาลราชานุกูล . หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน : โรงพิมพ์
บริษัทขอบวณิชจำกัด, 2536.

กรองกาญจน์ อรุณรัตน์ . ชุดการเรียนการสอน. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.

กำธร สถิรกุล . ประวัติหนังสือและการพิมพ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , สำนักงาน . กระทรวงศึกษาธิการ ; การศึกษาและพัฒนารูปแบบ
การจัดการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา , 2527.

คุณธัม วิเศษเกษม . การทดสอบความอ่านง่าย-ยากของตัวพิมพ์ภาษาไทย แบบและขนาดต่างๆ

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย , 2519.

ขวรัตน์ เชิดชัย . ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร . กรุงเทพฯ : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2527.

ชวลา เรือธนู และกัลยา สุตะบุตร . ความรู้เรื่องภาวะปัญญาอ่อน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ

กองโรงพยาบาลราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข , 2539.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ "การปรับปรุงการสอนตามแผนจุฬา," ในเอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติงานตาม

โครงการอบรมคณาจารย์ ครั้งที่ 1-4. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2518.

ชูชีพ อ่อนโคกสูง . การผลิตชุดการสอนระดับประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้น

ป.3 เรื่องเสียง. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน , 2524.

ณรงค์ สมพงษ์ . สื่อเพื่องานส่งเสริมเผยแพร่ , พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ . โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์ , 2535.

คารณี ชนะภูมิ . การสอนเด็กปัญญาอ่อน , กรุงเทพมหานคร : บริษัทสนใจการพิมพ์ , 2542.

ธงชัย หงษ์จร . สัดส่วนของตัวอักษรไทยที่มีความง่าย ในการอ่านของนักเรียน ชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย , 2527.

บุญเกื้อ ควรหาเวช. เทคโนโลยีทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : .S.R.Printing , 2537.

บุษยา สุธีรร. แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัย

ธรรมาริราช หน่วยที่ 1-8 บรรณาริการ. เอกสารการสอนชุดวิชาการผลิตงานประชาสัมพันธ์.

พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ห.จ.ก.บางกอกบล็อกร, 2532

ผดุง อารยะวิญญู. การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2533

- พัชร เกลยกุล . สภาพและปัญหาของการจัดการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียนในสถาบันสำหรับเด็กที่มี
ความบกพร่องทางสติปัญญา วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2536.
- พัชรวิทย์ กำเนิดเพชร. ความหมายของความบกพร่องทางสติปัญญา. เอกสารการอบรม :มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2537.
- พิกุล เลี้ยวศิริพงษ์. การสร้างชุดการสอนแบบบูรณาการ วิชาภาษาไทยสำหรับเด็กปัญญาอ่อน ระดับพอ
เรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ ศสม. : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2533.
- รุ่งทิวา จักรกร. วิธีการสอนทั่วไป กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521.
- วัชนี หัตถพนมและคณะ. การประเมินโครงการการผลิตและเผยแพร่สื่อในการรณรงค์ สุขภาพจิต
และครอบครัว โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่น กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2539.
- วาทีณี ธีระตระกูล. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้
โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ในการสอนซ่อมเสริมกับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
- วิไล ทรงกิจเจริญผล. การทดลองใช้ชุดการสอนฝึกฟังสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับ
ประถมวัย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2538.
- ศรินธร วิทชะศิรินันท์. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วมสำหรับเด็กพิการก่อนวัยเรียน
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ศิริธร แสงสกุลโรจน์. การสร้างชุดการสอนใช้ห้องสมุดระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับ
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมสามัญศึกษา. กองการศึกษาพิเศษ. ข้อมูลโรงเรียนปีการศึกษา 2530. ม.ป.ท. ม.ป.ป.
สวนิตย์ ขมาภัย. เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, 2527.
- สาวณะ พบสุข. ทักษะชีวิตของครูและผู้บริหารการศึกษาที่มีต่อเด็กปัญญาอ่อนและการจัดการเรียน
ร่วม ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- สิริมา สิทธิวรรณ. ปัญหาการเรียนร่วมของเด็กปัญญาอ่อนในชั้นเรียนปกติ กลุ่มการศึกษาพิเศษ,
กองโรงพยาบาลราชานุกุล, กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2543.
- อรอนงค์ สุวรรณกุล. การจัดและบริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาพิเศษ
คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต, กรุงเทพฯ: 2524.
- อำนวย เลิศชนันดี. “เค้าโครงทั่วไปของชุดการเรียนการสอน”, ในการสร้างชุดการเรียนการสอน. หน้า
กรุงเทพฯ : อำนวยการพิมพ์, 2528.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏ

นครปฐม : โอเดียนสโตร์, 2537.

- Alan hofmeister and H.kenton Reavis. “ **Learning packages for parent Involvement** “,
Educational Technology. 55-56; July, 1994.
- American Association on Mental Retardation. **Mental Retardation : definition, classification, and
Systems of supports**, Washington, DC: American Association on
Mental Retardation, 1992.
- Baroff George S. **Mental retardation** .Second Edition .University of North Carolina at Chapel
Hill Hemisphere Publishing corporation, 1985.
- Bates paul. “ **The Effectiveness of Interpersonal skills Training on the Social skills Acquisition
of Mildly and Moderately Retarded Adults,**” Journal of Applied Behavior
Analysis. 13/3: 237- 248 ; summer 1980.
- Duane James E. **Individualized Instruction Programs and Materials**. Englewood Cliff New
Jersey : Education Technology publication, 1973.
- Ellen Jean Baird Mc Donald. “**The development and Evaluation of a Set of Multi-Media Self-
Instructional Learning Activity Package for use in Remedial English at an Urban
Community College**” Dissertation Abstracts. 34 : 1590 – 1591 A; October, 1973.
- Kapfer Philip and Miriam Kapfer . **Instruction to Learning package in American Education**
Englewood Cliff, New jersey : Education Technology publications, 1972.
- Killackey, H. Critical and Sensitive Periods in Neurology in R.K. Hunt (Ed.), Current Topic in
Developmental Biology. New York: Academic Press, 1993.
- Kirk Samuel, Education Exceptional Children . Boston : Houghton Mifflin Company, 1962.
- Houston Robert W. and others. **Developing Instructional Modules : A Modular System for
Writing Modules** College of Education , University of Houston Texas. 1975.
- Mecks Elija Bruce. “**Learning package versus Conversation Methods of Instruction**”
Dissertation Abstracts International. 32 (8) : 429 ; February, 1975.
- Turnbull Arthur T and Baird, Russel. **The Graphics of communication**, Typography. Layout .
Design . 3rd ed., New york : Holt Rinhart and Winston , 1968.
- Wilkinson Judith. **A Guide to Basic Print Production** Book 3-4 London : The British council ,
1985.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม เรื่องการศึกษาการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคลากรสาธารณสุข

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณากรอกข้อความในช่องว่างและทำเครื่องหมาย ✓ ใน () วงเล็บ

1. เพศ () ชาย อายุ.....ปี (เศษของปีนับเป็น 1 ปี) () หญิง อายุ.....ปี (เศษของปีนับเป็น 1 ปี)
2. สถานที่ทำงาน.....
3. ปฏิบัติงานในตำแหน่ง.....
4. งานที่รับผิดชอบในปัจจุบัน
 - () งานด้านบริหาร () งานด้านบริการ
 - () งานด้านวิชาการ () งานด้านอื่นๆ เช่น.....
5. ท่านได้รับหนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูล ะไรบ้าง (ตอบได้หลายข้อ)
 - () ทักษะการช่วยเหลือตนเอง () ทักษะพื้นฐานงานบ้าน
 - () อื่นๆ (โปรดระบุ).....
6. ท่านเคยได้รับการอบรม เกี่ยวกับการใช้คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันหรือไม่ () เคย () ไม่เคย
7. ท่านต้องการเข้ารับการอบรม การใช้คู่มือฯ นี้ หรือไม่ () ต้องการ () ไม่ต้องการ
8. ท่านได้ใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง อย่างไร
 - () ใช้ทุกวัน () ใช้วันเว้นวัน () ใช้นานๆ ครั้ง
 - () ใช้ทุกสัปดาห์ () ไม่เคยใช้ (หากไม่เคยใช้ไม่ต้องตอบข้อ 10.1)
9. ท่านได้ใช้หนังสือคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน เรื่อง ทักษะพื้นฐานงานบ้าน อย่างไร
 - () ใช้ทุกวัน () ใช้วันเว้นวัน () ใช้นานๆ ครั้ง
 - () ใช้ทุกสัปดาห์ () ไม่เคยใช้ (หากไม่เคยใช้ไม่ต้องตอบข้อ 10.2)
10. จากข้อ 8 และข้อ 9 ท่านใช้หนังสือคู่มือฯ ในการฝึกเรื่องใด (ตอบได้หลายข้อ)

(หากไม่เคยใช้คู่มือฯ ในการฝึกทั้งข้อ 8 และข้อ 9 ไม่ต้องตอบในข้อต่อไปนี้เป็นส่วนที่ 2,3 และ 4)

 - 10.1 ทักษะการช่วยเหลือตนเอง
 - () การแต่งกาย ฝึกในเรื่อง
 - () การถอดเสื้อทางศีรษะ () การถอดเสื้อผ่าหน้า () การใส่เสื้อผ่าหน้า
 - () การถอดกางเกง / กระโปรง ที่มีซิปและตะขอ () การใส่เสื้อสวมศีรษะ
 - () การใส่กางเกง / กระโปรง ที่มีซิปและตะขอ () การเปลี่ยนกางเกงโดยใช้ผ้าขาวม้า
 - () การใส่เสื้อชั้นใน () การเปลี่ยนผ้าโดยใช้ผ้าถุงที่มีขอบยางยืด
 - () การปลดและการใส่ ฝึกในเรื่อง
 - () การใส่กระดุมเสื้อ () การปลดกระดุมเสื้อ () การถอดถุงเท้า
 - () การถอดเชือกกรองเท้า () การถอดรองเท้า () การใส่ถุงเท้า
 - () การร้อยเชือกกรองเท้า () การผูกเชือกกรองเท้า () การใส่รองเท้า
 - () การใส่ตะขอกระโปรง / กางเกง () การปลดตะขอกระโปรง / กางเกง () การรัดซิป

- () การทำความสะอาดร่างกาย ฝึกในเรื่อง
 - () การล้างหน้า () การอาบน้ำ () การเช็ดตัว
 - () การล้างมือ () การแปรงฟัน () การสระผม
 - () การหวีผม () การใส่ผ้าอนามัย
 - () การทำความสะอาดขณะมีรอบเดือน
- () การรับประทานอาหาร ฝึกในเรื่อง
 - () การดื่มน้ำ () การเคี้ยวอาหาร () การจับช้อน
 - () การฝึกกลืนเนื้อบริเวณปากเพื่อพร้อมที่จะกลืนอาหารหายาบ
- () การขับถ่าย ฝึกในเรื่อง
 - () การถ่ายปัสสาวะ () การถ่ายอุจจาระ
 - () การทำความสะอาดหลังการขับถ่าย

10.2 ทักษะพื้นฐานงานบ้าน

- () การทำความสะอาดเครื่องใช้ต่าง ๆ ฝึกในเรื่อง
 - () การเช็ดเก้าอี้ () การเช็ดโต๊ะ () การล้างจาน
 - () การล้างช้อน ส้อม () การล้างแก้วน้ำ
- () การทำความสะอาดบริเวณบ้าน ฝึกในเรื่อง
 - () การโกยขยะใส่ถัง () การกวาดพื้นด้วยไม้กวาดอ่อน
 - () การกวาดพื้นซีเมนต์ที่เปียกด้วยไม้กวาดทางมะพร้าว
 - () การถูพื้นบ้าน () การทำความสะอาดห้องน้ำ
 - () การทำความสะอาดห้องส้วม () การดูแลบริเวณนอกบ้าน
- () การทำความสะอาดเครื่องแต่งกาย ฝึกในเรื่อง
 - () การซักเสื้อ () การซักกางเกง () การซักถุงเท้า
 - () การทำความสะอาดรองเท้าผ้าใบ () การทำความสะอาดรองเท้าหนัง
- () การจัดเตรียมเครื่องใช้ภายในบ้าน ฝึกในเรื่อง
 - () การจัดเก็บสิ่งของ () การจัดโต๊ะอาหาร () การเตรียมอาหารก่อนปรุง
 - () การเตรียมอุปกรณ์ในการทำอาหารและหุงต้ม () การเก็บที่นอน
 - () การปูที่นอน () การใส่ปลอกหมอน () การพับผ้าห่ม
- () การจัดเตรียมเครื่องแต่งกาย ฝึกในเรื่อง
 - () การตากเสื้อ () การรีดเสื้อ () การรีดกระโปรงนักเรียน
 - () การรีดกางเกงขาสั้น () การรีดผ้าอื่นๆ
- () การเกษตรและเลี้ยงสัตว์ ฝึกในเรื่อง
 - () การปลูกต้นไม้ () การพรวนดิน () การให้อาหารสัตว์
 - () การรดน้ำต้นไม้โดยใช้บัวรดน้ำ () การรดน้ำต้นไม้โดยใช้ถังน้ำ

11. ปัจจุบันท่านใช้หนังสือคู่มือนี้ ฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอายุถึง.....ปีจำนวน.....คน
12. ท่านใช้หนังสือคู่มืออื่นๆ เพื่อฝึกทักษะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหรือไม่ () ใช้ () ไม่ใช้
13. ถ้าท่านใช้หนังสือคู่มืออื่นๆโปรดระบุชื่อหนังสือ
ฝึกเรื่องอะไรบ้าง.....

ส่วนที่ 2 ความเหมาะสมและรูปแบบของคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน

โปรดดูหนังสือคู่มือการฝึกประกอบด้วย

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงข้อละ 1 ช่อง โปรดทำทุกข้อ

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. คำชี้แจงหลักการและขั้นตอนการฝึก					
1.1 การฝึก ควรฝึกจากสิ่งที่ย้ำไปยาก					
1.2 ควรฝึกแบบระบบย้อนถอยหลัง จากขั้นสุดท้ายต่อเนื่องไปถึงขั้นแรก					
1.3 ควรฝึกโดยใช้หลักการเรียนรู้					
1.4 ตลอดระยะเวลาการฝึกให้หลักการเสริมแรง					
1.5 เกณฑ์การประเมินผล					
2. วิธีการสอนการฝึกปฏิบัติในแต่ละเรื่อง ในภาพรวมมีความเหมาะสม					
2.1 ขั้นที่ 1: ขั้นนำ					
2.2 ขั้นที่ 2: ขั้นฝึก					
2.3 ขั้นที่ 3: ขั้นสรุป					
2.4 การประเมินผล					
2.5 ระยะเวลาการฝึก					
3. สื่ออุปกรณ์ในหนังสือคู่มือฯ ที่ใช้ในการฝึก					
3.1 หาง่าย					
3.2 เหมาะสมกับเรื่องที่ฝึก					
3.3 ดัดแปลงจากวัสดุอื่นๆได้					
3.4 สะดวกในการนำไปใช้					
4. รูปแบบของหนังสือ					
4.1 มีสีสันสวยงาม					
4.2 ขนาดกระทัดรัด					
4.3 สะดวกในการเปิดใช้					
4.4 มีความทนทานต่อการใช้งาน					

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5.เนื้อหาทางวิชาการ					
5.1. น่าสนใจ					
5.2. เข้าใจได้ง่าย					
5.3. มีความต่อเนื่อง					
5.4. มีคำอธิบายวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน					
5.5. การจัดเรื่องต่างๆ ที่ใช้ในการฝึก มีความเหมาะสม					
5.6. สามารถนำไปใช้ฝึกเด็กได้					
6. ภาษาที่ใช้					
6.1 เข้าใจง่าย					
6.2. ใช้คำที่สั้นกระชับรัด					
6.3 ตัวอักษรชัดเจน					
6.4 เรียบเรียงได้เป็นขั้นตอนสมำเสมอ					

ส่วนที่ 3 ความเข้าใจและการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงข้อละ 1 ช่องโปรดทำทุกข้อ

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านเข้าใจ วิธีการสอนในขั้นนำ ก่อนนำเด็กเข้าสู่การฝึก					
2. ท่านเข้าใจ วิธีการสอนในขั้นตอนการฝึก					
3. ท่านเข้าใจ วิธีการในขั้นตอนการสรุป					
4. ท่านเข้าใจในวิธีการประเมินผล					
5. การฝึกทักษะเด็กในแต่ละครั้ง ควรใช้ระยะเวลาประมาณ 20 นาที เพราะเด็กจะไม่มีสมาธิ และควรเปลี่ยนกิจกรรมอื่นๆให้					
6. ควรชมเชยเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดกำลังใจ					
7. การประเมินความสามารถของเด็กทั้งก่อน และหลังการสอนมีความสำคัญต่อการฝึกทักษะเด็ก					
8. ท่านประเมินความสามารถของเด็ก ก่อน การสอนทุกครั้ง					
9. ท่านประเมินความสามารถของเด็ก หลัง การสอนทุกครั้ง					
10. เกณฑ์การให้คะแนนความสามารถของเด็ก ชัดเจนและเข้าใจง่าย					

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
11. การใช้หนังสือคู่มือฯ ทำให้ท่านมีความเชื่อมั่นในการฝึกเด็กมากขึ้น					
12. หนังสือคู่มือฯ ช่วยทำให้ท่านฝึกทักษะเด็กได้					
13. ท่านคิดว่าการใช้หนังสือคู่มือฯ สามารถทำให้เด็กของท่านพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น					
14. ท่านคิดว่าผู้ที่ให้การฝึกทักษะเด็ก ควรได้รับความรู้และเทคนิคต่างๆ ในการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ					

ส่วนที่ 4. ความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำคู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวันไปใช้ในการปฏิบัติงาน

เรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง

1. บุคลากร () ไม่มีปัญหา () มีปัญหา
ถ้ามีโปรดระบุ.....
2. วัสดุและอุปกรณ์ () ไม่มีปัญหา () มีปัญหา
ถ้ามีโปรดระบุ.....
3. เด็กที่มาใช้บริการ () ไม่มีปัญหา () มีปัญหา
ถ้ามีโปรดระบุ.....
4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

เรื่องทักษะพื้นฐานงานบ้าน

1. บุคลากร () ไม่มีปัญหา () มีปัญหา
ถ้ามีโปรดระบุ.....
2. วัสดุและอุปกรณ์ () ไม่มีปัญหา () มีปัญหา
ถ้ามีโปรดระบุ.....
3. เด็กที่มาใช้บริการ () ไม่มีปัญหา () มีปัญหา
ถ้ามีโปรดระบุ.....
4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

